

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΚΓ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**Διερεύνηση της σχέσης
περιβαλλοντικής ποιότητας και δημοκρατικού καθεστώτος**

Επιβλέπων:

Αθανάσιος Καμπάς

Σπουδάστρια:

Ξανθίππη Γιαννούζη

ΑΘΗΝΑ - 2015

ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

διερεύνηση της σχέσης περιβαλλοντικής ποιότητας
& δημοκρατικού καθεστώτος

σπουδάστρια ξανθίπη γιαννούζη
επιβλέπων αθανάσιος καμπάς

αθήνα, Σεπτέμβριος 2015

Το ερώτημα που διερευνά η παρούσα εργασία είναι εάν υπάρχει σχέση μεταξύ της περιβαλλοντικής ποιότητας και του δημοκρατικού καθεστώτος. Για να δοθεί απάντηση, χρησιμοποιήθηκε μη παραμετρική στατιστική ανάλυση με έλεγχο Spearman Rho, με μεταβλητές τους δείκτες περιβαλλοντικών επιδόσεων και τους δείκτες δημοκρατίας των κρατών σε παγκόσμια κλίμακα, για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014. Επιπλέον, έγινε έλεγχος της σχέσης αυτής με γεωγραφικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, αλλά και με τον δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης υποδεικνύουν θετική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατικού πολιτεύματος, με διακυμάνσεις στην ισχύ της σχέσης. Τέλος, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην περίπτωση της Ελλάδας και προτείνεται να ληφθούν υπ' όψιν τα αποτελέσματα της έρευνας στην διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής για το περιβάλλον.

λέξεις - κλειδιά

περιβαλλοντικές επιδόσεις – δείκτης δημοκρατίας – συσχέτιση – μη παραμετρική στατιστική - πολιτισμός – θεωρία Hall – θεωρία Lewis – δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης - γεωγραφικές περιοχές – δημόσιες πολιτικές

The research question of this essay is whether there is a correlation within environmental quality and democracy. In order for an answer to be provided, a non parametric analysis including Spearman Rho test has been used, having as variables the environmental performance index along with the index of democracy of each nation in an international level, concerning the years of 2006, 2008, 2010, 2012 and 2014. Furthermore, geographical and cultural factors as well as the human development index have been used as control variables. The results of the statistical analysis indicate a positive correlation within environmental performance and democracy, though the range of the strength of the correlation varies. Finally, a special reference is made to Greece and it is suggested that the outcomes of the survey be taken into account when formulating the environmental public policy.

EPI – democracy index – correlation – non parametric statistics - culture – high and low context theory – LMR model – HDI – geographical regions – public policies

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	II
ΛΕΞΕΙΣ - ΚΛΕΙΔΙΑ	II
ABSTRACT	III
KEYWORDS	III
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	IV
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	VII
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ	VIII
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ	IX
ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ	X
ΕΝΟΤΗΤΑ 0: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
0.1 ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3
0.2 ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	4
ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	6
1.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	7
1.1.1 Η ΘΕΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ	9
1.1.2 Η ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ	11
1.1.3 ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ	13
1.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΟ	15
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	18
2.1 ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	18
2.1.1 EPI – ENVIRONMENTAL PERFORMANCE INDEX	18
2.1.2 THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT’S INDEX OF DEMOCRACY	20
2.2.1 HDI (HUMAN DEVELOPMENT INDEX) – ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	23
2.1.3 HIGH AND LOW CONTEXT CULTURES	25

2.1.4 THE LMR MODEL.....	27
2.2 ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	31
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	34
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	37
4.1 ANDERSON DARLING TEST	37
4.2 SPEARMAN RHO	39
4.2.1 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	40
4.2.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ	41
4.2.3 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	45
4.2.4 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ HALL.....	48
4.2.5 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ LEWIS	50
4.2.6 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ.....	52
ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	58
5.1 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	58
5.1.1 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	58
5.1.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ	58
5.1.3 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	59
5.1.4 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ HALL.....	59
5.1.5 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ LEWIS	60
5.1.6 ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ: Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ	60
5.2 ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	60
5.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ	61
ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	63
6.1 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	63
6.2 ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	71
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	80
7.1 ΜΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	80

7.1.1 GDP (GROSS DOMESTIC PRODUCT) – ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ	80
7.1.2 IDA (INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSOCIATION) – ΕΝΩΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	81
7.1.3 FREEDOM PRESS SCORE & FREEDOM PRESS RATING – ΔΕΙΚΤΕΣ & ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΥΠΟΥ	82
7.1.4 THE HOFSTEDE IBM STUDY – Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ HOFSTEDE.....	83
7.1.5 THE GLOBE STUDY – Η ΜΕΛΕΤΗ GLOBE	84
7.2 ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΈΛΕΓΧΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	87
7.3 ΠΙΝΑΚΕΣ EXCEL	89
7.4 ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ MS ACCESS	90
CITATIONS.....	102
INDEX.....	103

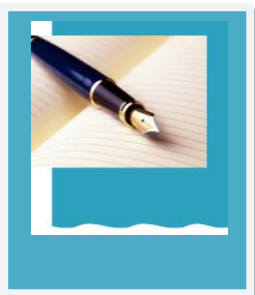
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-0-1: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕ ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	22
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-0-2: Ο ΔΕΙΚΤΗΣ HDI.....	23
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-0-3: ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (HDI).....	24
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-0-4: ΣΥΓΚΡΙΣΗ HIGH CONTEXT ΚΑΙ LOW CONTEXT CULTURES.....	26
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-0-5: LMR MODEL: ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	28
ΠΙΝΑΚΑΣ 2-0-6: ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	32
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-1: ΕΡΜΗΝΕΙΑ R_s	39
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-2: ΙΣΧΥΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ.....	39
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-3: CORRELATION BETWEEN EPI - DEMOCRACY RANKING.....	41
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-4: CORRELATION EPI - FULL DEMOCRACY.....	42
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-5: CORRELATION EPI - FLAWED DEMOCRACY.....	43
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-6: CORRELATION EPI - HYBRID REGIME.....	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-7: CORRELATION EPI - AUTHORITARIAN REGIME.....	44
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-8: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: HDI VERY HIGH.....	45
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-9: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: HDI HIGH.....	46
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-10: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: HDI MEDIUM.....	47
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-11: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: HDI LOW.....	47
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-12: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: HDI BEYOND LOW.....	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-13: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: HIGH CULTURE.....	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-14: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: LOW CULTURE.....	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-15: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: LINEAR ACTIVE CULTURE.....	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-16: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: MULTI ACTIVE CULTURE.....	51
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-17: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: REACTIVE CULTURE.....	52
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-18: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: GEO – AMERICAS.....	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-19: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: GEO - ASIA PACIFIC.....	53
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-20: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: GEO - EUROPEAN UNION.....	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-21: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: GEO - MIDDLE EAST NORTH AFRICA.....	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-22: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: GEO - EASTERN EUROPE CENTRAL ASIA.....	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 4-0-23: CORRELATION BETWEEN EPI AND DEMOCRACY CONTROL: GEO - SUB SAHARAN AFRICA.....	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 6-0-1: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	63
ΠΙΝΑΚΑΣ 7-0-1: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΥΠΟΥ.....	82
ΠΙΝΑΚΑΣ 7-0-2: BOXPLOTS – HISTOGRAMS EPI - DEMOCRACY RANKING TOTAL.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 7-0-3: EPI - HDI TOTAL.....	88

ΕΙΚΟΝΑ 0-1: ΕΚΣ - ENVIRONMENTAL KUZNETS CURVE	2
ΕΙΚΟΝΑ 1-0-1: ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (CAMPBELL ET AL., 2015)	8
ΕΙΚΟΝΑ 1-0-2: ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ	9
ΕΙΚΟΝΑ 1-0-3: ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ	16
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-1: ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ (EPI)	19
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-2: ΚΛΙΜΑΚΑ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΡΑΤΩΝ ΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ	19
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-3: ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΕΙΚΤΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	21
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-4: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ HDI (2013)	24
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-5: EDWARD T. HALL (1914-2009)	25
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-6: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ HIGH AND LOW CULTURE ΧΩΡΕΣ	26
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-8: ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΡΩΜΑΤΩΣΗ	27
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-7: RICHARD LEWIS	27
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-9: LEWIS TRIANGLE	29
ΕΙΚΟΝΑ 2-0-10: Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ LEWIS	30
ΕΙΚΟΝΑ 3-0-1: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	35
ΕΙΚΟΝΑ 4-0-1: ANDERSON - DARLING TEST ΓΙΑ EPI	37
ΕΙΚΟΝΑ 4-0-2: ANDERSON - DARLING TEST ΓΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	38
ΕΙΚΟΝΑ 4-0-0-3: ANDERSON - DARLING TEST ΓΙΑ HDI	38
ΕΙΚΟΝΑ 6-0-1: ΣΧΕΣΗ EPI - DEMOCRACY: ΕΛΛΑΔΑ 2006-2014	64
ΕΙΚΟΝΑ 6-0-2: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΕΛΛΑΔΑΣ 2014 (ΠΗΓΗ: HTTP://EPI.YALE.EDU/EPI/COUNTRY-PROFILE/GREECE) ...	64
ΕΙΚΟΝΑ 6-0-3: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	66
ΕΙΚΟΝΑ 6-0-4: ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (JONES, 1970)	67
ΕΙΚΟΝΑ 6-0-5: Ο ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ (COBB AND ELDER, 1972)	67
ΕΙΚΟΝΑ 7-0-1: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΡΥΘΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΕΠ (2014)	80
ΕΙΚΟΝΑ 7-0-2: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ IDA (2014)	81
ΕΙΚΟΝΑ 7-0-3: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ FREEDOM PRESS (2015)	82
ΕΙΚΟΝΑ 7-0-4: GEERT HOFSTEDE (1928-)	83
ΕΙΚΟΝΑ 7-0-5: ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ HOFSTEDE	84
ΕΙΚΟΝΑ 7-0-6: ROBERT J. HOUSE	84
ΕΙΚΟΝΑ 7-0-7: ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ GLOBE	86

συντομογραφία	ανάπτυξη συντομογραφίας	απόδοση στην ελληνική γλώσσα
EKC	Environmental Kuznets Curve	περιβαλλοντική καμπύλη Kuznets
DRI	Democracy Reporting International	Διεθνής Αναφορά για την Δημοκρατία (από τον ΟΗΕ)
EIU	Economist Intelligence Unit	Μονάδα Ευφυΐας του Economist
EPI	Environmental Performance Index	δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων
HDI	Human Development Index	δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης
LMR model	Linear-active, Multi-active, Reactive Model	Μοντέλο Ευθύγραμμης Δράσης, Πολλαπλής Δράσης και Ανάδρασης
OHCHR	Office of the High Commissioner for Human Rights	Γραφείο του Υπατου Αρμοστή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
UN	United Nations	ΟΗΕ – Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
UNEP	United Nations Environmental Program	Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

ορολογία	επεξήγηση ορολογίας
<p>περιβαλλοντική καμπύλη Kuznets</p>	<p>Είναι μια υποθετική σχέση ανάμεσα σε διάφορους δείκτες για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Υποθέτει ότι η περιβαλλοντική ποιότητα μειώνεται σε πρώιμα στάδια της οικονομικής ανάπτυξης και βελτιώνεται σε μεταγενέστερα στάδια, καθώς αναπτύσσεται η οικονομία.</p>
<p>δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων</p>	<p>Συνιστά μέθοδο ποσοτικής και αριθμητικής συγκριτικής αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιδόσεων ενός κράτους. Μετρά δύο κύριους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής: την δημόσια υγεία και την ζωτικότητα του οικοσυστήματος</p>
<p>Economist Intelligence Unit</p>	<p>Ανεξάρτητη επιχειρησιακή μονάδα του ομίλου Economist, η οποία δημοσιεύει αναφορές σε τακτά χρονικά διαστήματα με έμφαση στα τρέχοντα ζητήματα που επηρεάζουν κράτη, ευρύτερες ή περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές και κλάδους της αγοράς</p>
<p>Democracy Index - Δείκτης δημοκρατίας</p>	<p>Το πλαίσιο δεικτών δημοκρατίας στηρίζεται σε πέντε (5) κατηγορίες: εκλογική διαδικασία και πλουραλισμός, πολιτικές ελευθερίες, λειτουργία κυβέρνησης, πολιτική συμμετοχή και πολιτική κουλτούρα</p>
<p>full democracy - πλήρης δημοκρατία</p>	
<p>flawed democracy - ατελής δημοκρατία</p>	
<p>hybrid regime - υβριδικό καθεστώς</p>	<p>Τα τέσσερα επίπεδα δημοκρατίας στα οποία διακρίνονται τα κράτη βάσει συγκεκριμένων χαρακτηριστικών</p>
<p>authoritarian regime - απολυταρχικό πολίτευμα</p>	

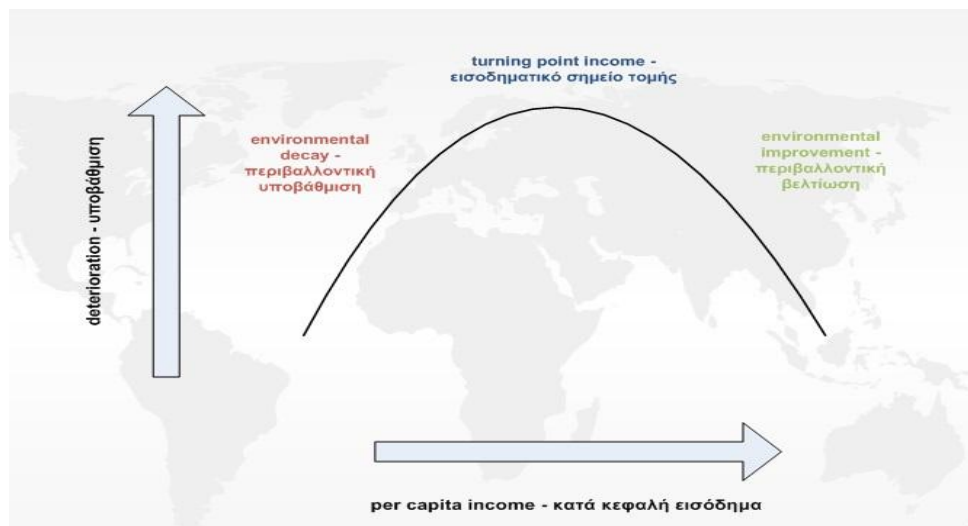
HDI – δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης	Ορίζεται ως το σύνολο της μέσης επίτευξης των κύριων διαστάσεων της ανθρώπινης ανάπτυξης: μακροζωία και υγεία , τα οποία ορίζουν το προσδόκιμο ζωής, γνώση και μόρφωση , τα οποία ορίζονται από το επίπεδο και ποσοστό αναλφαβητισμού και τον αναμενόμενο βαθμό εκπαίδευσης, και ποιότητα ζωής , η οποία υπολογίζεται τόσο από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ όσο και από την αγοραστική δύναμη
πολύ υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη	Οι τέσσερις κατηγορίες στις οποίες διακρίνονται τα κράτη, ανάλογα με τον τελικό δείκτη HDI.
υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη	
μεσαία ανθρώπινη ανάπτυξη	
χαμηλή ανθρώπινη ανάπτυξη	
High context culture	Οι δύο κατηγορίες, στις οποίες ο Hall διακρίνει την κουλτούρα, βάσει μιας σειράς παραμέτρων, όπως αντίληψη χώρου και χρόνου, επικοινωνία κ.α.
Low context culture	
LMR model	Το μοντέλο που ανέπτυξε ο Lewis για την διάκριση της κουλτούρας σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, ανάλογα με την στάση των ατόμων ως προς το αξιακό σύστημα και ως προς την επαγγελματική και κοινωνική συμπεριφορά τους.
Linear Active	Οι τρεις κύριες κατηγορίες, στις οποίες ο Lewis διακρίνει την κουλτούρα ενός κράτους.
Multi Active	
Reactive	
correlation coefficient - συντελεστής συσχέτισης	Εκφράζει τον βαθμό συσχέτισης μεταξύ δύο μεταβλητών.
έλεγχος κανονικότητας των δεδομένων	Ελέγχει κατά πόσο τα δεδομένα μιας έρευνας ακολουθούν κανονική κατανομή
έλεγχος Spearman's Rho	Χρησιμοποιείται στην μη παραμετρική στατιστική , για να μετρήσει την ισχύ του συσχετισμού μεταξύ δύο μεταβλητών.

ΕΝΟΤΗΤΑ 0: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γιατί ορισμένα κράτη αντιμετωπίζουν αυξανόμενα περιβαλλοντικά προβλήματα, ενώ άλλα προωθούν την βιώσιμη ανάπτυξη; Γιατί ορισμένα κράτη επιβάλλουν αυστηρούς πράσινους φόρους σε άτομα ή εταιρείες, ενώ άλλα έχουν πιο χαλαρή νομοθεσία ως προς την περιβαλλοντική ρύπανση; Γιατί το οικολογικό αποτύπωμα των κρατών διαφέρει; Γιατί τα αποτελέσματα της περιβαλλοντικής πολιτικής που επιλέγει να ασκήσει η εκάστοτε κυβέρνηση ενός κράτους αποκλίνουν από τις αρχικές εκτιμήσεις;

Μια από τις πρώτες σχέσεις που διερευνήθηκε για να δοθεί απάντηση στην διαφοροποιημένη περιβαλλοντική ποιότητα μεταξύ των κρατών, ήταν αυτή ανάμεσα στα περιβαλλοντικά προβλήματα και την οικονομική ανάπτυξη του εκάστοτε κράτους (Farzin and Bond, 2006). Συγκεκριμένα, η διεθνής βιβλιογραφία επικεντρώθηκε αρχικά στην περιβαλλοντική καμπύλη Kuznets (Environmental Kuznets Curve - EKC), σύμφωνα με την οποία περιβαλλοντικοί δείκτες, όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση, ακολουθούν την μορφή ανεστραμμένου U: στην αρχή της οικονομικής ανάπτυξης, δεν δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στα περιβαλλοντικά ζητήματα, με αποτέλεσμα η ρύπανση να αυξάνεται ανάλογα με το επίπεδο μεγέθυνσης ενός κράτους. Μετά, όμως, από το σημείο όπου ικανοποιούνται οι φυσικές ανάγκες, εγείρεται το ενδιαφέρον για καθαρό περιβάλλον, με αποτέλεσμα η καμπύλη να αντιστρέφεται, αφού η κοινωνία έχει πλέον τόσο την θέληση όσο και τους οικονομικούς πόρους, για να αντιμετωπίσει την ρύπανση (Yandle et al., 2002).

Εικόνα 0-1: EKC - Environmental Kuznets Curve

Τα εμπειρικά δεδομένα που έχουν προκύψει βάσει των μελετών, οι οποίες βασίστηκαν στην καμπύλη Kuznets, συνοψίζονται σε τέσσερα σημεία (Gallagher and Thacker, 2008):

- Η καμπύλη Kuznets είναι εφαρμόσιμη σε περιορισμένο αριθμό ειδών ρύπανσης, (π.χ. θείο και αιωρούμενα σωματίδια), αλλά αμφισβητήσιμη σε περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως μόλυνση νερού ή διαχείριση ενέργειας.
- Οι περισσότερες μελέτες με χρήση της καμπύλης Kuznets αξιοποιούν δεδομένα για τις ανεπτυγμένες χώρες.
- Η διακύμανση του σημείου καμπής τείνει να είναι, τελικά, υψηλότερη από τις αρχικές εκτιμήσεις.
- Πλέον του εθνικού εισοδήματος, επιπρόσθετοι παράγοντες συσχετίζονται με τα επίπεδα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, οι πιο χαρακτηριστικοί από τους οποίους είναι η πληθυσμιακή πυκνότητα, οι οικονομικές δομές, τα ιστορικά γεγονότα (για παράδειγμα, οι πετρελαϊκές κρίσεις), ο βαθμός πολιτικής ελευθερίας και η δημοκρατία.

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στον τελευταίο παράγοντα εξ αυτών, δηλαδή την δημοκρατία, και την σχέση που αυτή μπορεί να έχει με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις ενός κράτους.

0.1 στόχος εργασίας

Όπως προαναφέρθηκε, οι μελέτες για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των κρατών επικεντρώνονται, πλέον, σε παράγοντες πέραν του εισοδήματος και της οικονομικής ανάπτυξης. Σε αυτό το πλαίσιο, στην παρούσα εργασία επιχειρείται να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ δημοκρατίας και περιβαλλοντικών επιδόσεων για το χρονικό διάστημα 2006 - 2014, μέσω της δημιουργίας και ανάλυσης μιας εκτεταμένης βάσης δεδομένων, η οποία εμπεριέχει στοιχεία τόσο για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις όσο και για το πολιτικό καθεστώς των κρατών που μετέχουν στην έρευνα, με στόχο να “ρίξει φως” στις γκρίζες περιοχές των πρότερων μελετών. Προκειμένου η εργασία να έχει όσο το δυνατόν πληρέστερη μορφή και τα αποτελέσματα να είναι ακριβέστερα, έχει ελεγχθεί,

επιπροσθέτως, κατά πόσο πολιτισμικοί ή άλλοι παράγοντες δύναται να επηρεάσουν αυτή την σχέση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας.

0.2 δομή εργασίας

Η παρούσα εργασία διακρίνεται σε έξι (6) κύριες ενότητες.

Η **πρώτη ενότητα** επικεντρώνεται στην βιβλιογραφική ανασκόπηση και συγκεντρώνει τα αποτελέσματα προηγούμενων μελετών, τονίζοντας το διφορούμενο μεταξύ αυτών: οι μελέτες οι οποίες υποστηρίζουν πως οι περιβαλλοντικές επιδόσεις εξαρτώνται θετικά από την ποιότητα της δημοκρατίας σε ένα κράτος και αυτές που υποστηρίζουν πως όσο πιο ανεπτυγμένη η δημοκρατία, τόσο μεγαλύτερη η περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Η **δεύτερη ενότητα** επικεντρώνεται στα εμπειρικά δεδομένα. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στις πηγές συλλογής των δεδομένων και επεξηγεί τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από αυτές.

Η **τρίτη ενότητα** αναφέρεται στις μεθόδους έρευνας που υιοθετήθηκαν για την εκπόνηση της εργασίας και αιτιολογεί για ποιο λόγο επιλέχθηκε η δευτερογενής έρευνα και η μη παραμετρική στατιστική ανάλυση.

Η **τέταρτη ενότητα** αφιερώνεται στα αποτελέσματα της έρευνας, όπως αυτά προέκυψαν μετά την στατιστική ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων.

Η **πέμπτη ενότητα** περιλαμβάνει τα συμπεράσματα, τα οποία απαντούν, τελικά, στο ερώτημα της εργασίας.

Η **έκτη ενότητα** αφορά στην μελέτη περίπτωσης της Ελλάδας, όπου προτείνεται η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας στην διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής για το περιβάλλον.

Επιπλέον, υπάρχουν τα τυπικά μέρη μιας εργασίας, δηλαδή, βιβλιογραφικές αναφορές και πίνακες. Τέλος, στα παραρτήματα δίνονται αναλυτικά εκείνα τα στοιχεία, τα οποία για λόγους έκτασης ή εξειδίκευσης δεν εντάσσονται στον κυρίως κορμό της εργασίας, αλλά συνέβαλαν ουσιαστικά στην συγγραφή της.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Το 2009, το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (United Nations Environmental Program - UNEP) σε συνεργασία με το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

“Δεν υπάρχουν επιβάτες στο διαστημόπλοιο Γη. Ανήκουμε όλοι στο πλήρωμα.”- Marshall McLuhan (1964), *Understanding Media*

(Office of the High Commissioner for Human Rights – OHCHR) διοργάνωσαν στην Κέννα το συνέδριο υπό τον τίτλο “*Το νέο μέλλον των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος: δίνοντας ώθηση στην παγκόσμια ατζέντα*”, με αντικείμενο τις πολιτικές σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον. Οι διεργασίες του συνεδρίου κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι “*έχει έρθει πλέον το πλήρωμα του χρόνου για να εμβαθύνουμε στην κατανόηση των άμεσων και έμμεσων δεσμών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και της απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*” (UNEP Compendium, 2009). Η σύνδεση μεταξύ ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιβάλλοντος δεν είναι κάτι νέο: ήδη από το 1972, η Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Ανθρώπινο Περιβάλλον στην Στοκχόλμη είχε θέσει τις βάσεις για την δράση, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και προετοίμασε το έδαφος για την εγκαινίαση του Περιβαλλοντικού Προγράμματος του ΟΗΕ (Heywood, 2013), ενώ στην Διακήρυξη της Στοκχόλμης δηλώνεται ότι “*ο άνθρωπος έχει το θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία, την ισότητα και τις κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, σε ένα περιβάλλον ποιότητας, το οποίο επιτρέπει μια ζωή με αξιοπρέπεια και ευημερία*” (UNEP Compendium, 2009).

Η διεθνής νομοθεσία έχει ρίξει φως στην σχέση μεταξύ φυσικού περιβάλλοντος και ανθρωπίνων δικαιωμάτων: πολιτικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, ατομικά, συλλογικά¹. Ωστόσο, η διεθνής συνεργασία δεν είναι εύκολη υπόθεση, καθώς ανακύπτουν διαφωνίες τόσο ως προς την σοβαρότητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων όσο και ως προς τους τρόπους αντιμετώπισής τους. Η διεθνής προσπάθεια πρόληψης και επίλυσης των περιβαλλοντικών ζητημάτων επιμερίζεται πολλές φορές σε εθνικό

¹ Ενδεικτικά, αναφέρουμε τις διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα: Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948), Ευρωπαϊκή Συνθήκη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1950), Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2000), και τις διεθνείς συνθήκες για το περιβάλλον: Έκθεση της Επιτροπής Brundland για την βιώσιμη ανάπτυξη (1987), «Σύννοδος για την Γη» (Ρίο ντε Τζανέιρο, 1992)

επίπεδο, με το κάθε κράτος να λαμβάνει τα δικά του μέτρα περιβαλλοντικής πολιτικής, επηρεασμένα από ιδεολογικές και πολιτικές αντιπαραθέσεις, οι οποίες έχουν τις ρίζες τους στην σύγκρουση ή στην σύμπραξη των περιβαλλοντικών επιταγών με τις εκάστοτε οικονομικές επιδιώξεις.

Στο πλαίσιο του συσχετισμού μεταξύ πολιτικής και περιβάλλοντος, εντάσσεται και η συζήτηση για το πρόσημο της σχέσης ανάμεσα στο πολίτευμα και την περιβαλλοντική πολιτική, και, ειδικότερα, εάν το είδος του καθεστώτος επηρεάζει την περιβαλλοντική ποιότητα.

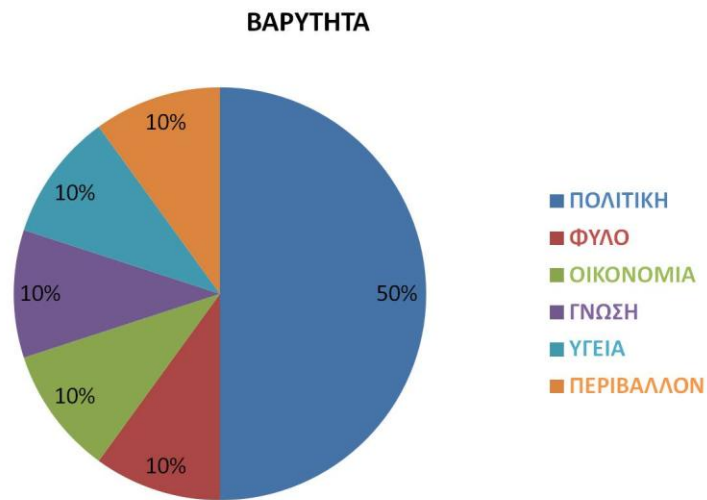
1.1 Θεωρητικό υπόβαθρο

Είθισται, η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να είναι ταυτόσημη με το δημοκρατικό πολίτευμα, αφού ως δημοκρατία ορίζεται η διαδικασία η οποία παρέχει σε όλους τους πολίτες ίσες ευκαιρίες για επαρκή κατανόηση, αποτελεσματική συμμετοχή, δικαίωμα ψήφου και έλεγχο της ημερήσιας διάταξης, δηλαδή των σημαντικών θεμάτων που απασχολούν την καθημερινή ειδησεογραφία (Dahl, 1998). Ο Mill είχε συνοψίσει προγενέστερα τα χαρακτηριστικά που απένειμε ο Dahl στην δημοκρατία στην φράση *ότι, δεν υπάρχει τίποτε πιο ιδανικό από το να παρέχεις στους πολίτες την δυνατότητα να μετέχουν στην κυρίαρχη εξουσία του κράτους* (Mill, 1958). Το 2004, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ επικύρωσε το ψήφισμα, στο οποίο παρατίθενται τα επτά (7) ουσιώδη στοιχεία της δημοκρατίας (Democracy Reporting International, 2011):

- διάκριση και ισορροπία εξουσιών
- ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας
- πλουραλιστικό σύστημα πολιτικών σχηματισμών, κομμάτων και οργανώσεων
- σεβασμός στο κράτος δικαίου
- λογοδοσία και διαφάνεια
- ελευθερία, ανεξαρτησία και πλουραλισμός των μέσων μαζικής ενημέρωσης
- σεβασμός στα πολιτικά και ανθρώπινα δικαιώματα

Επίσης, στην μελέτη τους για την ετήσια αξιολόγηση και κατάταξη της δημοκρατίας ανά τον κόσμο, οι Campbell et al. (2015) ορίζουν την ποιότητα της δημοκρατίας ως το άθροισμα της ελευθερίας και άλλων χαρακτηριστικών του πολιτικού συστήματος συν

την αποτελεσματικότητα και απόδοση των μη πολιτικών διαστάσεων: φύλο, οικονομία, γνώση, υγεία, περιβάλλον.

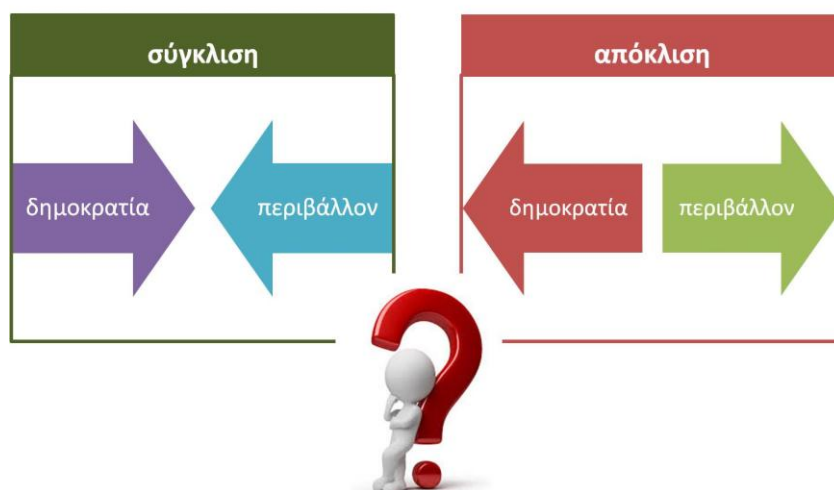
Εικόνα 1-0-1: διαστάσεις αξιολόγησης της δημοκρατίας (Campbell et al., 2015)

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, προκύπτουν τρεις (3) διαπιστώσεις:

- i. η δημοκρατία προασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα
- ii. το περιβάλλον συνιστά ανθρώπινο δικαίωμα
- iii. το περιβάλλον συνιστά διάσταση της δημοκρατίας

Βάσει αυτών των διαπιστώσεων, καταλήγει κανείς στο αυτονόητο: τα κράτη με δημοκρατικό πολίτευμα επιδεικνύουν περισσότερο σεβασμό προς το περιβάλλον, έχουν πιο αυστηρή περιβαλλοντική νομοθεσία και, τελικά, προασπίζονται την προστασία και την διαφύλαξη του περιβάλλοντος σε σχέση με τα κράτη που έχουν άλλου είδους πολιτεύματος. Και, όμως, το συμπέρασμα αυτό κρίνεται επισφαλές, αφού η σχέση μεταξύ δημοκρατίας και περιβάλλοντος έχει αποτελέσει πεδίο αντιπαράθεσης. Τελικά, το ερώτημα που προκύπτει είναι, ποια είναι η σχέση μεταξύ της δημοκρατίας και του τρόπου που οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν τα περιβαλλοντικά ζητήματα;

δημοκρατία και περιβάλλον

Εικόνα 1-0-2: δημοκρατία και περιβάλλον: το ερώτημα

Εν συνεχεία, παρουσιάζονται συνοπτικά τα αποτελέσματα μελετών που επιχειρηματολογούν υπέρ και κατά της θετικής επίδρασης της δημοκρατίας στην περιβαλλοντική ποιότητα.

9

1.1.1. η θετική επίδραση της δημοκρατίας στην περιβαλλοντική ποιότητα

Οι μελέτες που υποστηρίζουν την θετική σχέση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας μπορούν να κατηγοριοποιηθούν, ανάλογα με τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν, τα οποία σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και την διαμόρφωση πολιτικής. Συγκεκριμένα:

i. πολιτικά δικαιώματα και ελευθερία πληροφόρησης

Η σχέση μεταξύ περιβάλλοντος και οικονομικής ανάπτυξης δεν μπορεί να αναπτυχθεί μεμονωμένα από τους πολιτικούς θεσμούς που είναι υπεύθυνοι για την διαμόρφωση της περιβαλλοντικής πολιτικής (Farzin and Bond, 2006). Σε γενικές γραμμές, οι πολιτικές και αστικές ελευθερίες τείνουν να είναι ισχυροί παράγοντες ως προς την προστασία του περιβάλλοντος, τουλάχιστον συγκριτικά με τα κράτη, όπου τέτοιου είδους ελευθερίες απουσιάζουν λόγω απολυταρχικών καθεστώτων (Dasgupta and Maler, 1995). Στο ίδιο πνεύμα, ο Magnani (2000), υποστηρίζει πως τα καλώς ορισμένα δικαιώματα

ιδιοκτησίας, τα δημοκρατικά εκλογικά συστήματα και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δύναται να δημιουργήσουν συνέργειες, οι οποίες με την σειρά τους οδηγούν στην αποτελεσματικότητα της περιβαλλοντικής πολιτικής. Επιπλέον, οι Schultz και Crockett (1990) και ο Payne (1995) δίνουν έμφαση στην ελευθερία πληροφόρησης, αφού εντός των δημοκρατικών πολιτευμάτων, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις έχουν την δυνατότητα να επικοινωνούν πληρέστερα και απρόσκοπτα με το κοινό, με απώτερο στόχο την μετάβαση από την πληροφόρηση στην ενημέρωση και από εκεί στην δράση.

ii. λογοδοσία και διαφάνεια

Ένα δεύτερο επιχείρημα υπέρ της υψηλότερης ανταπόκρισης των δημοκρατικών πολιτευμάτων ως προς τα περιβαλλοντικά ζητήματα σε σχέση με τα απολυταρχικά καθεστάτα σχετίζεται με την πολιτική εκπροσώπηση και την λογοδοσία. Στα αντιπροσωπευτικά δημοκρατικά πολιτεύματα, υπάρχει πολιτικός πλουραλισμός και πολυκομματισμός, με αποτέλεσμα να μπορούν να διεκδικούν θέση στην βουλή πολιτικές δυνάμεις φιλικές προς το περιβάλλον² (Koton and Nikitina, 1995, Bernauer and Koubi, 2009), ή να επιδιώκουν την διαμόρφωση της πολιτικής ατζέντας (Li and Reuveny, 2006).

iii. δημοκρατικοί θεσμοί

Αφορμή για να ξεκινήσει η συζήτηση για τον θετικό αντίκτυπο της δημοκρατίας στο περιβάλλον υπήρξαν οι χαμηλές περιβαλλοντικές επιδόσεις της Σοβιετικής Ένωσης και των δικτατορικών καθεστώτων με έδρα την Λατινική Αμερική, την Ασία και την Αφρική (McCloskey, 1983, Payne, 1995). Θεωρείται ότι ένα από τα εγγενή χαρακτηριστικά και ιδεώδη της δημοκρατίας είναι η έννοια του κράτους δικαίου και ο συνακόλουθος σεβασμός στους νόμους (Democracy Reporting International, 2011). Το χαρακτηριστικό αυτό εμπερικλείει και τον σεβασμό στην περιβαλλοντική νομοθεσία και την ζήτηση για περιβαλλοντική ποιότητα (Weiss and Jacobsen, 1999). Επιπλέον, υποστηρίζεται (Gledisch and Sverdrup, 2003) πως τα κράτη με δημοκρατικό καθεστώς εμπλέκονται σε λιγότερους πολέμους σε σχέση με τα κράτη υπό αυταρχικό καθεστώς, λόγω του αυξημένου σεβασμού προς την ανθρώπινη ζωή, ενώ, παράλληλα, έχουν λιγότερα κρούσματα πείνας, αφού υπάρχει σεβασμός ως προς την ικανοποίηση των

² Χαρακτηριστικό παράδειγμα το Κόμμα των Πρασίνων (The Green Party) στην Γερμανική Βουλή.

βασικών αναγκών των πολιτών. Τόσο ο πόλεμος όσο και η πείνα οδηγούν σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος, ο πρώτος εξαιτίας των καταστροφών που προκαλεί (Gledisch and Sverdrup, 2003), η δεύτερη επειδή το ενδιαφέρον για τα περιβαλλοντικά ζητήματα μετατίθεται σε μελλοντικό χρόνο (Sen, 2004). Επιπροσθέτως, ο Congleton (1992) ισχυρίζεται πως σε ένα απολυταρχικό καθεστώς οι πόροι διατίθενται για να καταστέλλονται υπαρκτές ή δυνητικές εξεγέρσεις, αντί να επενδύονται σε πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος. Έτσι, αρκετοί μελετητές (Achterberg, 1993, Lafferty and Meadowcroft, 1995, Barrett and Graddy, 2000, Jagers, 2007) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι δημοκρατικές αξίες και οι διαδικασίες που ακολουθούνται σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα αυξάνουν τις πιθανότητες για βιώσιμη ανάπτυξη.

iv. περιβαλλοντική πολιτική

Όσον αφορά στην θεώρηση της δημοκρατίας και της περιβαλλοντικής πολιτικής, στις μελέτες όπου το περιβάλλον αντιμετωπίστηκε ως δημόσιο αγαθό (McGuire and Olson, 1996, Deacon, 1999), τα εμπειρικά αποτελέσματα κατέδειξαν πως η δημοκρατία έχει θετική επίδραση. Η αιτιολογία έγκειται στο γεγονός ότι σε μια δημοκρατία, το αυξημένο κόστος για τις τεχνολογίες προστασίας περιβάλλοντος, τις οποίες καλούνται οι επιχειρήσεις να υιοθετήσουν προκειμένου να περιορίσουν τους ρύπους, τα μοιράζεται μεγαλύτερο πλήθος επιχειρηματιών και καταναλωτών, ενώ σε ένα απολυταρχικό καθεστώς οι μέτοχοι είναι ελάχιστοι και, κατά συνέπεια, δεν προβαίνουν σε φιλικές προς το περιβάλλον τεχνικές λόγω του κινδύνου δραστηκής μείωσης των κερδών τους (Congleton, 1992).

Για τους παραπάνω λόγους, θεωρείται πως το δημοκρατικό πολίτευμα έχει πλεονέκτημα έναντι των απολυταρχικών καθεστώτων ως προς την διαμόρφωση ορθότερης περιβαλλοντικής πολιτικής στον παραγωγικό και βιομηχανικό κλάδο, η οποία με την σειρά της θα οδηγήσει σε καλύτερους περιβαλλοντικούς δείκτες.

1.1.2. η αρνητική επίδραση της δημοκρατίας στην περιβαλλοντική ποιότητα

Στα τέλη της δεκαετίας του '60 και στην δεκαετία του 1970, το πρώτο κύμα της βιβλιογραφικής μελέτης ήταν επιφυλακτικό έναντι των δημοκρατικών αρετών σε σχέση

με την προστασία του περιβάλλοντος, εξ αιτίας της σύνδεσης μεταξύ δημοκρατίας, ελεύθερης οικονομίας και ατομικών ελευθεριών (Ehrlich, 1968, Hardin, 1968, Heilbroner, 1974). Συγκεκριμένα, προτάθηκε μια χομπσιανή προσέγγιση³ στα περιβαλλοντικά ζητήματα, σύμφωνα με την οποία τα άτομα θα πρέπει να “απειλούνται” με κυρώσεις όσον αφορά στην αλόγιστη χρήση ή κακή διαχείριση των δημοσίων αγαθών γενικώς, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνεται και το περιβάλλον.

Η άποψη ότι η δημοκρατία δεν περιορίζει την περιβαλλοντική υποβάθμιση, αλλά, αντιθέτως, σε ορισμένες περιπτώσεις την ενθαρρύνει, στηρίζεται σε ένα πλήθος παραγόντων, μερικοί από τους οποίους παρατίθενται ακολούθως:

i. ομάδες συμφερόντων και ομάδες πίεσης

Αρκετοί επιστήμονες (Dryzek, 1987, Midlarski, 1998, Gledisch and Sverdrup, 2003) συμμερίζονται την άποψη πως η δημοκρατία συχνά λοξοδρομεί από τις απαιτούμενες για την προστασία του περιβάλλοντος δράσεις, χάριν ικανοποίησης συμφερόντων πολυεθνικών εταιρειών ή ομάδων συμφερόντων, οι οποίες τείνουν να επικεντρώνονται στην μεγιστοποίηση των κερδών τους έναντι της άσκησης ορθής περιβαλλοντικής πολιτικής.

ii. επίπεδο λήψης αποφάσεων

Ένα από τα επιχειρήματα ενάντια στην δημοκρατία, στηρίζεται στο γεγονός πως, ενώ η οικονομία και το περιβάλλον έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα, εντούτοις η δημοκρατία λειτουργεί σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο, με αποτέλεσμα τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα να μην αντιμετωπίζονται εγκαίρως (Paehlke, 1996). Στο ίδιο πνεύμα, ο Heilbroner (1974) - με αφετηρία την θέση πως η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού επιβαρύνει την ποιότητα του περιβάλλοντος - υποστηρίζει πως ένα απολυταρχικό πολίτευμα μπορεί να επιβάλλει τους αναγκαίους περιορισμούς στην πληθυσμιακή ανάπτυξη⁴ ως αυτόνομος και ανεξάρτητος λήπτης αποφάσεων, ενώ η δημοκρατία είναι υπόλογη στους πολίτες-ψηφοφόρους.

iii. διαφθορά

³ Thomas Hobbes (1588-1679): Άγγλος πολιτικός φιλόσοφος, γνωστός για το έργο του *Λεβιάθαν*, στο οποίο, βασισμένος στην υπόθεση ότι οι άνθρωποι επιζητούν “ισχύ για την ισχύ”, προασπίστηκε την απολυταρχική κυβέρνηση ως την μοναδική εναλλακτική στην αναρχία.

⁴ Χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Κίνας, όπου βάσει νομοθεσίας, επιτρεπόταν ένα μόνο παιδί ανά οικογένεια.

Τελευταία, το ενδιαφέρον έχει μετατεθεί από την δημοκρατία στην επίδραση της διαφθοράς επί της περιβαλλοντικής ποιότητας (Damania, 2002, Fredriksson and Millimet, 2001, Lopez and Mitra, 2000), με αφετηρία σκέψης την λεηλασία των φυσικών πόρων από τις διεφθαρμένες κυβερνήσεις στα αναπτυσσόμενα κράτη. Οι μελέτες αυτές καταλήγουν στο συμπέρασμα πως η δημοκρατία είναι σημαντικός θετικός παράγοντας για το περιβάλλον, ενώ η διαφθορά συνιστά αρνητικό καθοριστικό παράγοντα (Pellegrini and Gerlagh, 2006). Μια ακόμη μελέτη περίπτωσης των Κανάριων Νήσων απέδειξε ότι η κύρια αιτία των λανθασμένων περιβαλλοντικών πολιτικών είναι η υποβάθμιση των δημοκρατικών θεσμών (Aguilera-Klink and Sanchez-Garcia, 2005). Τελικά, φαίνεται πως αυτό που επηρεάζει τις περιβαλλοντικές επιδόσεις δεν είναι μεμονωμένα η δημοκρατία ή η διαφθορά, αλλά η μεταξύ τους σχέση: όσο λιγότερο συσχετίζονται, τόσο καλύτερες οι περιβαλλοντικές επιδόσεις του αντίστοιχου κράτους (Pellegrini and Gerlagh, 2006).

iv. απουσία ή δυσλειτουργία θεσμών

Η ύπαρξη της δημοκρατίας από μόνη της, δίχως την ενίσχυσή της από θεσμούς, οι οποίοι είναι σε θέση να ενισχύσουν την συλλογική δράση, την κοινωνία των πολιτών, την κοινωνική κουλτούρα και την λογοδοσία, δεν επαρκεί, αφού ανά πάσα στιγμή η πολιτική ηγεσία είναι επιρρεπής στις πελατειακές σχέσεις και στην ικανοποίηση οικονομικών συμφερόντων συγκεκριμένων ομάδων πίεσης. (Collier, 2007, Keefer, 2007, Walker, 1999).

Εξ αιτίας των παραπάνω παραγόντων, η θετική επίδραση της δημοκρατίας στο περιβάλλον τίθεται υπό αμφισβήτηση.

1.1.3. εμπειρικές μελέτες

Στο πλαίσιο της αντιπαράθεσης μεταξύ των επιστημόνων για το είδος της σχέσης μεταξύ δημοκρατίας και περιβάλλοντος, αν, δηλαδή, η δημοκρατία ενισχύει την περιβαλλοντική προστασία ή ενθαρρύνει την περιβαλλοντική υποβάθμιση, έχουν διεξαχθεί εμπειρικές μελέτες, οι οποίες επιχειρούν να δώσουν απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα. Τα αποτελέσματα ορισμένων εξ αυτών, παρατίθενται ακολούθως:

θετική επίδραση

- Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ δημοκρατίας και περιβάλλοντος (Neumayer, 2002, Ward, 2008, Wurster, 2013, Sjostedt and Jagers, 2014)
- Η ποιότητα των πολιτικών θεσμών και διάφοροι δείκτες κοινωνικών προτιμήσεων αλληλεπιδρούν, προκειμένου να διαμορφωθεί η καμπύλη Kuznets. Οι πιο δημοκρατικές κυβερνήσεις τείνουν να ανταποκρίνονται θετικά στις περιβαλλοντικές απαιτήσεις της κοινωνίας. (Farzin and Bond, 2006)
- Η δημοκρατία έχει σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην περιβαλλοντική ποιότητα στις χώρες με χαμηλό εισόδημα (Torras and Boyce, 1998)
- Το επίπεδο της δημοκρατίας σε μια χώρα και ο αντίστοιχος βαθμός ελευθερίας σε αυτήν, σχετίζονται θετικά με την περιβαλλοντική ποιότητα (Farzin and Bond, 2006)
- Οι δημοκρατίες, και ειδικότερα τα προεδρικά συστήματα, έχουν θετικό αντίκτυπο στην ποιότητα της ατμόσφαιρας (Bernauer and Koubi, 2009)
- Στα δημοκρατικά κράτη με έντονο πολιτικό ανταγωνισμό και αυξημένη συμμετοχή από τους πολίτες στις δημοκρατικές διαδικασίες, παρατηρείται αυστηρή περιβαλλοντική πολιτική (Fredriksson et al., 2005)

αρνητική επίδραση

- Υπάρχει αρνητική ή καθόλου συσχέτιση μεταξύ δημοκρατίας και περιβάλλοντος (Grafton and Knowles, 2004).
- Τα υψηλά επίπεδα δημοκρατίας σχετίζονται με χειρότερες περιβαλλοντικές επιδόσεις (Midlarsky, 1998).
- Υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στα επίπεδα του διοξειδίου του θείου και στο δημοκρατικό πολίτευμα (Harbaugh, Levinson and Wilson, 2002).

αμφίβολη επίδραση

- Δεν βρέθηκαν άμεσα σημαντικά στοιχεία και ουσιώδης θετική επίδραση της δημοκρατίας στις περιβαλλοντικές πολιτικές (Pellegrini and Gerlagh, 2006).
- Η δημοκρατία μειώνει ως ένα βαθμό την έκταση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων που ευθύνονται για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αλλά εξαρτάται κάθε φορά από το είδος των περιβαλλοντικών ζητημάτων υπό εξέταση (Li and Reuveny, 2006).
- Παρόλο που η δημοκρατία έχει εγγενή αξία, δεν οδηγεί με αυτόματο τρόπο σε θετικές περιβαλλοντικές επιδράσεις, γιατί, τελικά, οι δημοκρατικές εισροές,

όπως οι δημοκρατικές διαδικασίες, υστερούν σε βαρύτητα των πολιτικών εκροών, όπως είναι η απουσία διαφθοράς και το κράτος δικαίου (Rothstein, 2001, Boix et al., 2003, Povitkina, Jagers et al., 2015).

- Στις αναπτυσσόμενες χώρες, το πολίτευμα δεν επηρεάζει τις περιβαλλοντικές επιδόσεις, αφού στα πρώιμα οικονομικά στάδια οι δημοκρατικές χώρες δεν σημειώνουν καλύτερες περιβαλλοντικές επιδόσεις από τα αυταρχικά (Spilker, 2012).
- Η δημοκρατία δεν έχει σχεδόν καμμία επίδραση στις εκπομπές άνθρακα (Roberts and Parks, 2007).
- Η σχέση μεταξύ δημοκρατίας και των τριών περιβαλλοντικών δεικτών που διερευνήθηκαν είναι επουσιώδης, όταν συμπεριλαμβάνεται στην έρευνα η εισοδηματική ανισότητα (Scruggs, 1998).
- Η σχέση μεταξύ δημοκρατίας και ρύπανσης δεν είναι ξεκάθαρη (Wan-Hai You et al., 2015).
- Η αποψίλωση των δασών είναι σχετικά χαμηλότερα στις ώριμες δημοκρατίες και τα απολυταρχικά καθεστώτα, ενώ σημειώνονται υψηλότερα ποσοστά αποψίλωσης στα μεταβατικά καθεστώτα και τις ατελείς δημοκρατίες (Buitenzorgy and Mol, 2011).

1.2 ερευνητικό κενό

Από την βιβλιογραφία που διερευνήθηκε, αυτό που, τελικά, έγινε σαφές είναι η ασάφεια της σχέσης μεταξύ δημοκρατίας και περιβάλλοντος. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι οι εμπειρικές και θεωρητικές μελέτες επικεντρώνονται είτε σε περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές, όπως η μελέτη περίπτωσης των Aguilera-Klink and Sanchez-Garcia (2005) για τις Κανάριους Νήσους, είτε η έρευνα αφορά σε συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς δείκτες (ρύπανση, αποψίλωση δασών, διοξείδιο του θείου, κ.ο.κ.)⁵. Επίσης, επί το πλείστον η σύγκριση αφορά στην δημοκρατία υπό την ευρεία έννοια και τα απολυταρχικά καθεστώτα.

⁵ Όπως αναφέρθηκαν εκτενώς στην υποενότητα 1.1

Αυτό, όμως, που δεν έχει ελεγχθεί, είναι η σχέση του επιπέδου δημοκρατίας και των περιβαλλοντικών επιδόσεων γενικά σε παγκόσμιο επίπεδο για μια σειρά ετών, που είναι και ο στόχος αυτής της εργασίας.

Έτσι, η υπόθεση έρευνας διαμορφώνεται ως εξής:

H_0 : η δημοκρατία σχετίζεται με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των κρατών

H_1 : η δημοκρατία δεν σχετίζεται με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των κρατών

Εικόνα 1-0-3: υπόθεση έρευνας

Επιπλέον, διερευνάται κατά πόσον οι πολιτιστικοί και οι γεωγραφικοί παράγοντες, καθώς επίσης και το επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης δύναται να επιδράσουν σε αυτή την σχέση και να επηρεάσουν τον χαρακτήρα της.

Στην επόμενη ενότητα αναλύεται το εμπειρικό υλικό που αξιοποιήθηκε, προκειμένου να ικανοποιηθεί η υπόθεση έρευνας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας διερευνήθηκαν δεδομένα και στοιχεία από διαφορετικούς ιστότοπους, τα οποία αναφέρονται είτε στην ποιότητα του περιβάλλοντος είτε στις μορφές πολιτευμάτων. Στην συνέχεια, τα στοιχεία αυτά καταχωρήθηκαν σε φύλλα excel αρχικά (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I στο συνοδευτικό cd) και κατόπιν διαμόρφωσαν μία βάση δεδομένων στην access (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II, στο συνοδευτικό cd) για την καλύτερη μετέπειτα επεξεργασία τους. Τα στοιχεία αυτά αποτέλεσαν τον πυρήνα της εργασίας, αφού η στατιστική τους ανάλυση είναι αυτή που θα δώσει, τελικά, απάντηση στο ερώτημα, εάν η περιβαλλοντική ποιότητα συσχετίζεται με το δημοκρατικό πολίτευμα.

“It’s better to be roughly right than precisely wrong” – John Maynard Keynes

Στην παρούσα ενότητα, παρουσιάζονται αναλυτικά οι πηγές των δεδομένων, για την καλύτερη κατανόηση της ανάλυσης αυτών.

2.1 πηγές δεδομένων

2.1.1 EPI – environmental performance index

Ο δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων (EPI) αφορά σε εκτιμήσεις της περιβαλλοντικής επίδοσης των κρατών.

Πρόκειται για ένα σύστημα ταξινόμησης των κρατών, το οποίο έχει αναπτύξει και υποστηρίζει το πανεπιστήμιο του Yale σε συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα και φορείς, με κριτήριο την επίδοσή τους σε περιβαλλοντικά ζητήματα υψηλής προτεραιότητας σε δύο κύριες περιοχές άσκησης πολιτικής: την προστασία της ανθρώπινης υγείας από τις περιβαλλοντικές ζημιές και την προστασία των οικοσυστημάτων.

Οι δείκτες περιβαλλοντικών επιδόσεων καταρτίζονται μέσα από τον υπολογισμό και την εκτίμηση είκοσι (20) επιμέρους δεικτών, οι οποίοι αντανακλούν την κατάσταση των περιβαλλοντικών δεδομένων σε εθνικό επίπεδο. Οι είκοσι αυτοί δείκτες συνδυάζονται σε εννέα (9) θεματικές κατηγορίες, καθεμία από τις οποίες

ανταποκρίνεται σε δύο πρωταρχικούς στόχους: την περιβαλλοντική υγεία (environmental health) και την ζωτικότητα των οικοσυστημάτων (ecosystem vitality).

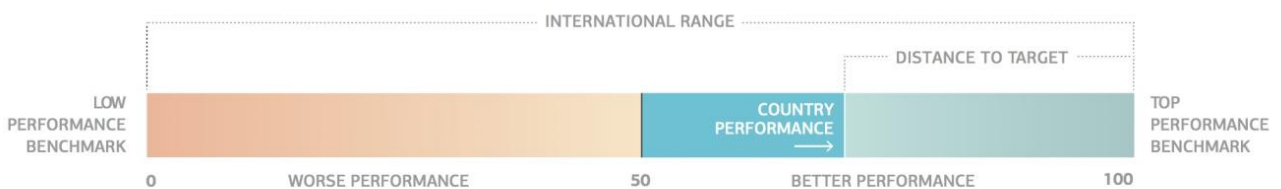
Το ακόλουθο σχήμα αναπαριστά τις κατηγορίες δεικτών.

Εικόνα 2-0-1: αναλυτικοί δείκτες περιβαλλοντικών επιδόσεων (EPI)

23

Ο υπολογισμός του δείκτη περιβαλλοντικών επιδόσεων γίνεται στην κλίμακα 0-100, με το 0 να υποδηλώνει την χειρίστη επίδοση, ενώ το 100 την άριστη. Σχηματικά, έχει ως εξής:

Εικόνα 2-0-2: κλίμακα βαθμολόγησης κρατών για περιβαλλοντικές επιδόσεις

Ο δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων έχει επηρεάσει την συζήτηση για το περιβάλλον σε διεθνές επίπεδο (Gerken, 2009). Περισσότερες από εξήντα (60) κυβερνήσεις συμβουλευονται την ομάδα συμβούλων του EPI, προκειμένου να διαμορφώσουν την

περιβαλλοντική πολιτική τους⁶. Επειδή ο δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων συσχετίζεται εκτός από τα καθαρά περιβαλλοντικά ζητήματα και με θέματα διακυβέρνησης, όπως η νομοθεσία, αποδείχθηκε πως είναι μύθος ότι οι πλούσιες χώρες έχουν καλύτερες περιβαλλοντικές επιδόσεις από τις φτωχές, θέτοντας, έτσι, στο τραπέζι της συζήτησης για το περιβάλλον την περιβαλλοντική πολιτική των κυβερνήσεων.

Για τις ανάγκες της εργασίας, συγκεντρώθηκαν οι βαθμολογίες των κρατών ως προς τους δείκτες περιβαλλοντικών επιδόσεων για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014.

2.1.2 The Economist Intelligence Unit's index of democracy

Η Economist Intelligence Unit (EIU) είναι μια ανεξάρτητη επιχειρησιακή μονάδα του ομίλου Economist, η οποία δημοσιεύει αναφορές σε τακτά χρονικά διαστήματα με έμφαση στα τρέχοντα ζητήματα που επηρεάζουν κράτη, ευρύτερες ή περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές και κλάδους της αγοράς. Στόχος των ερευνών που διεκπεραιώνει και των συνακόλουθων αναφορών είναι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και η δυνατότητα προβλέψεων σε πολιτικό ή επιχειρηματικό επίπεδο.

Η δημιουργία βάσης δεδομένων δεικτών δημοκρατίας είναι ουσιαστικά μια χαρτογράφηση (Gerken, 2009) του status quo των κρατών, η οποία επιτρέπει τον προσδιορισμό της υπάρχουσας κατάστασης και μπορεί να αξιοποιηθεί για την επισήμανση των παροντικών προβλημάτων και την χάραξη στρατηγικής για την μελλοντική επίλυσή τους.

Από το 2006 (Democracy Index 2014: Democracy and its Discontents, Economist Intelligence Unit, 2015) και έπειτα, στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της, η EIU άρχισε να δημοσιεύει αναφορές για το επίπεδο δημοκρατίας 167 κρατών, επιχειρώντας να το

⁶ Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αυτά του Βελγίου και της Νότιας Κορέας: η συζήτηση για το περιβάλλον Βέλγιο έγινε σε άλλο επίπεδο, όταν κατατάχθηκε στο τέλος της λίστας των ευρωπαϊκών χωρών, σχεδόν στην κατάταξη της Μοζαμβίκης και της Αλβανίας, ενώ η Νότια Κορέα που έλαβε την 42^η θέση κατάταξης το 2006, προσέλαβε ειδική ομάδα επιστημόνων, για να βελτιώσει την θέση της (Gerken, 2009).

αποτυπώσει σε ένα πλαίσιο δεικτών δημοκρατίας (democracy index). Το πλαίσιο δεικτών δημοκρατίας στηρίζεται σε πέντε (5) κατηγορίες: εκλογική διαδικασία και πλουραλισμός, πολιτικές ελευθερίες, λειτουργία κυβέρνησης, πολιτική συμμετοχή και πολιτική κουλτούρα, η καθεμία από τις οποίες βαθμολογείται σε κλίμακα 0 (καθόλου) – 10 (πλήρης).

Εικόνα 2-0-3: οι κατηγορίες του πλαισίου δεικτών δημοκρατίας

Ανάλογα με τον συνολικό δείκτη δημοκρατίας, ο οποίος προκύπτει από τον μέσο όρο της επιμέρους βαθμολόγησης σε καθένα από τα πέντε προαναφερθέντα κριτήρια, τα κράτη διακρίνονται στα ακόλουθα τέσσερα (4) επίπεδα δημοκρατίας με τα αντίστοιχα κύρια χαρακτηριστικά τους:

- i. **πλήρης δημοκρατία (full democracy):** στην κατηγορία αυτή εντάσσονται εκείνα τα κράτη, στα οποία οι πολιτικές ελευθερίες υποστηρίζονται από αντίστοιχη πολιτική κουλτούρα, ευνοϊκή για την περαιτέρω άνθιση της δημοκρατίας, η κυβερνητική λειτουργία είναι ικανοποιητική, υπάρχει πλουραλισμός στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι δικαστικές αρχές είναι ανεξάρτητες, και τα όποια προβλήματα είναι συγκεκριμένα και περιορισμένα.
- ii. **ατελής δημοκρατία (flawed democracy):** σε αυτά τα κράτη, οι εκλογές είναι ελεύθερες και αδιάβλητες, αν και παρουσιάζονται παραβάσεις στην λειτουργία των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Οι πολιτικές ελευθερίες χρήζουν σεβασμού, αλλά σημειώνονται αδυναμίες σε άλλες πτυχές της δημοκρατίας, με κυριότερες

την κυβερνητική λειτουργία, την υπο-ανεπτυγμένη πολιτική κουλτούρα και τα χαμηλά επίπεδα πολιτικής συμμετοχής.

- iii. **υβριδικό καθεστώς (hybrid regime):** οι εκλογές παρουσιάζουν ουσιώδεις παρατυπίες, οι οποίες δεν τις επιτρέπουν να είναι δίκαιες και ελεύθερες. Ασκούνται κυβερνητικές πιέσεις στην αντιπολίτευση και τους υποψηφίους των άλλων κομμάτων, και σημειώνονται σημαντικές αδυναμίες στην άσκηση κυβερνητικής πολιτικής, στην πολιτική κουλτούρα και στην συμμετοχή. Η διαφθορά υπερτερεί της νομιμότητας, η κοινωνία των πολιτών είναι αδύναμη, σημειώνεται παρενόχληση στους δημοσιογράφους, ενώ το σύστημα δικαιοσύνης αποδεικνύεται εξαρτώμενο.
- iv. **απολυταρχικό πολίτευμα (authoritarian regime):** ο πολιτικός πλουραλισμός απουσιάζει ή είναι αυστηρά οριοθετημένος. Τα περισσότερα κράτη αυτής της κατηγορίας έχουν εμφανώς απολυταρχικό καθεστώς, η ύπαρξη επίσημων δημοκρατικών θεσμών είναι υπό αμφισβήτηση, σημειώνεται λογοκρισία και κυβερνητικός έλεγχος των μέσων μαζικής ενημέρωσης, ενώ η δικαιοσύνη αποδεικνύεται εξαρτημένη από τις αρχές.

μέσος όρος βαθμολόγησης	κατηγορία δημοκρατίας
8-10	πλήρης δημοκρατία
6-9.99	ατελής δημοκρατία
4 – 5.99	υβριδικό καθεστώς
0 – 3.99	απολυταρχικό πολίτευμα

Πίνακας 2-0-1: κατηγοριοποίηση κρατών με δείκτες δημοκρατίας

Σύμφωνα με την αναφορά του 2012 ("Democracy index 2012: Democracy at a standstill", Economist Intelligence Unit), ενώ στις δεκαετίες 1970 και 1980 περισσότερες από τριάντα (30) χώρες μετέβησαν από απολυταρχικά σε δημοκρατικά πολιτεύματα, το κύμα εκδημοκρατικοποίησης έχει αντιστραφεί τα τελευταία δέκα (10) έτη, κυρίως εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, με κυριότερη αλλαγή αυτήν της διακυβέρνησης των κρατών από τεχνοκράτες έναντι αμιγώς πολιτικών προσώπων.

Για τις ανάγκες της εργασίας, συγκεντρώθηκαν οι βαθμολογίες των κρατών ως προς τους δείκτες δημοκρατίας για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014.

2.2.1 HDI (human development index) – δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης

Ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης, ο οποίος δημιουργήθηκε με σκοπό να καταδείξει πως το κριτήριο για την ανάπτυξη ενός κράτους δεν μπορεί να είναι μόνο η οικονομική μεγέθυνση, αλλά οι άνθρωποι και οι ικανότητές τους, ορίζεται ως το σύνολο της μέσης επίτευξης των κύριων διαστάσεων της ανθρώπινης ανάπτυξης: **μακροζωΐα και υγεία**, τα οποία ορίζουν το προσδόκιμο ζωής, **γνώση και μόρφωση**, τα οποία ορίζονται από το επίπεδο και ποσοστό αναλφαβητισμού και τον αναμενόμενο βαθμό εκπαίδευσης, και **ποιότητα ζωής**, η οποία υπολογίζεται τόσο από το κατά κεφαλήν ΑΕΠ όσο και από την αγοραστική δύναμη (UNDP, 2007).

Για να υπολογιστεί ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης, ακολουθούνται τα βήματα:

βήμα πρώτο: ορισμός και μέτρηση διαστάσεων

- τίθενται ελάχιστες και μέγιστες τιμές στην κλίμακα 0-1
- το 0 χαρακτηρίζεται ως "φυσικό μηδέν"
- το 1 χαρακτηρίζεται ως "φιλόδοξος στόχος"

διαστάσεις	δείκτης	ελάχιστη τιμή	μέγιστη τιμή
υγεία	προσδόκιμο ζωής (έτη)	20	85
εκπαίδευση	αναμενόμενα έτη εκπαίδευσης	0	18
	μέσος όρος ετών εκπαίδευσης	0	15
βιοτικό επίπεδο	κατά κεφαλή ΑΕΠ (\$)	100	75

Πίνακας 2-0-2: ο δείκτης HDI⁷

Εφ' όσον έχουν οριστεί οι μέγιστες και ελάχιστες τιμές, ο δείκτης για την κάθε διάσταση υπολογίζεται από το κλάσμα:

$$\text{δείκτης διάστασης} = \frac{\text{πραγματική τιμή} - \text{ελάχιστη τιμή}}{\text{μέγιστη τιμή} - \text{ελάχιστη τιμή}}$$

Εξίσωση 1: ο δείκτης διάστασης HDI

⁷ Το παράδειγμα ακολουθεί τα στοιχεία, όπως αυτά αναφέρονται στην αναφορά για ανθρώπινη ανάπτυξη του (HDI Technical Report) για το έτος 2014. Συγκεκριμένα, το προσδόκιμο ζωής από την πηγή UNDESA (2013), ο μέσος όρος εκπαίδευσης από την πηγή Barro and Lee (2013) και UNESCO Institute for Statistics (2013), τα προσδοκώμενα έτη εκπαίδευση από την πηγή UNESCO (2013) και το κατά κεφαλή ΑΕΠ από World Bank (2014), IMF (2014), UNSD (2014) και UNDESA (2013).

βήμα δεύτερο: ο δείκτης HDI

Ο δείκτης HDI είναι ο γεωμετρικός μέσος των δεικτών των τριών επιμέρους διαστάσεων:

$$\text{HDI} = 1/3 (I_{\text{health}} + I_{\text{education}} + I_{\text{income}})$$

Εξίσωση 2: ο δείκτης HDI

όπου: HDI = Human Development Index – δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης

I_{health} = Health Indicator – δείκτης υγείας

$I_{\text{education}}$ = Education Indicator – δείκτης εκπαίδευσης

I_{income} = Income Indicator – δείκτης εισοδήματος

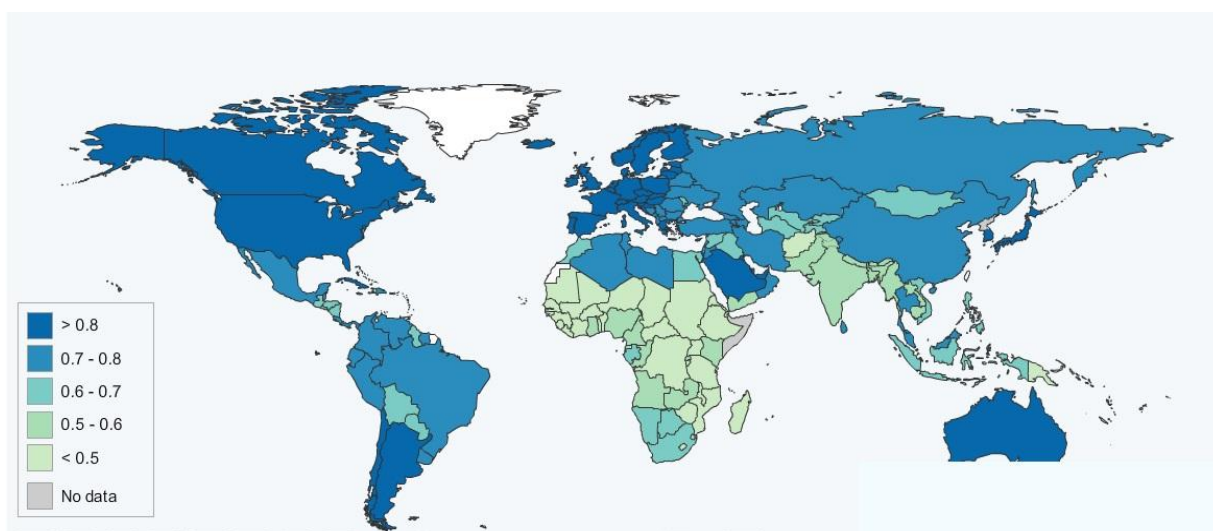
Ανάλογα με τον τελικό δείκτη HDI, τα κράτη διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες:

μέσος όρος βαθμολόγησης	επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης
8-10	πολύ υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη
7-7.99	υψηλή ανθρώπινη ανάπτυξη
5.50 – 6.99	μεσαία ανθρώπινη ανάπτυξη
4 – 5.49	χαμηλή ανθρώπινη ανάπτυξη

24

Πίνακας 2-0-3: κατηγορίες ανθρώπινης ανάπτυξης (HDI)

Στον παρακάτω παγκόσμιο χάρτη, απεικονίζονται τα επίπεδα ανθρώπινης ανάπτυξης των κρατών, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2013:

Εικόνα 2-0-4: χαρτογράφηση HDI (2013)

2.1.3 High and Low Context Cultures

Οι όροι *high context culture* και *low context culture*⁸ παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στην επιστημονική βιβλιογραφία το 1976, στο βιβλίο του ανθρωπολόγου Edward T. Hall *Beyond Culture*. (Hall, E.T. and Hall, M.R., 1987). Αναφέρονται στην τάση μιας κουλτούρας να χρησιμοποιεί είτε

Εικόνα 2-0-5:
Edward T. Hall
(1914-2009)

Η λέξη “κουλτούρα” προέρχεται από την λατινική λέξη *colere*, η οποία σημαίνει καλλιεργώ/ ανατρέφομαι, και συνδέεται με την γη. Συνδέεται τόσο με το έθνος όσο και με την κοινωνία. Συστατικά της στοιχεία θεωρούνται τα σύμβολα, η γλώσσα, οι αξίες, τα πιστεύω και οι νόρμες. (Maciohis 2008, pp58-68)

υψηλού είτε χαμηλού περιεχομένου μηνύματα στην καθημερινή

επικοινωνία, υποδηλώνοντας την ικανότητα των υπο-ομάδων να χρησιμοποιούν το δικό τους λεκτικό με ιδιαίτερους συμβολισμούς. Όσο πιο υψηλό είναι το πλαίσιο (*high context*), τόσο περισσότερα μηνύματα παραμένουν ανείπωτα και αφήνονται σε ερμηνείες βάσει της γνώσης της εκάστοτε κουλτούρας. Αντιθέτως, στις χαμηλού εννοιολογικού

και σημειωτικού πλαισίου κουλτούρες, ο πομπός των μηνυμάτων καλείται να είναι ακριβής και αναλυτικός.

Στον ακόλουθο πίνακα καταγράφονται οι κυριότερες διαφορές μεταξύ της υψηλού και χαμηλού πλαισίου κουλτούρας.

μεταβλητή	high context cultures	low context cultures
διαύγεια μηνυμάτων	συγκαλυμμένα και έμμεσα μηνύματα, χρήση μεταφορών	εμφανή και σαφή μηνύματα,
αίσθηση ελέγχου	αίσθηση ελέγχου εξωτερικών παραγόντων	απουσία αίσθησης ελέγχου εξωτερικών παραγόντων
στάση έναντι της αποτυχίας	ανάληψη προσωπικής ευθύνης	επίρριψη ευθύνης σε τρίτους
χρήση μη λεκτικής επικοινωνίας	έντονη και διαρκής	σαφής προτίμηση της λεκτικής επικοινωνίας

⁸ Δεν υπάρχει δόκιμη απόδοση των όρων στα ελληνικά. Θα μπορούσαν να μεταφραστούν ως *κουλτούρες υψηλού και χαμηλού πλαισίου* αντίστοιχα, αλλά προτιμάται η διατήρηση της αρχικής ορολογίας.

έκφραση αντίδρασης	εσωτερική, μη εκδηλούμενη	εξωστρεφής και εμφανής
συνεκτικότητα ομάδων	ισχυρή διάκριση και διαχωρισμός μεταξύ ομάδων, έντονοι δεσμοί με οικογένεια	ευελιξία και προσαρμοστικότητα, δεκτικότητα σε αλλαγές
ανθρώπινοι δεσμοί	ισχυροί δεσμοί με την οικογένεια και την κοινότητα	εύθραστοι ανθρώπινοι δεσμοί, χαμηλή πιστότητα σχέσεων
επίπεδο δέσμευσης στις σχέσεις	υψηλή δέσμευση προς τις σχέσεις, οι σχέσεις είναι πιο ισχυρές από τις αναθέσεις εργασιών	χαμηλή δέσμευση προς τις σχέσεις, η επίτευξη των στόχων είναι πιο ισχυρή
χρονική ευελιξία	πολυχρονική προσέγγιση: έμφαση στην δόμηση σχέσεων, πολλά πράγματα συγχρόνως, όλα θα γίνουν στον χρόνο τους	μονοχρονική προσέγγιση (m-time): προσεκτικός σχεδιασμός και προγραμματισμός, ένα πράγμα κάθε φορά
χωρική αντίληψη (proxemics)	μοιράζονται εύκολα τον χώρο τους και τα κτήματά τους, σύνδεση με τον χώρο ως αναπόσπαστα μέρη του	αίσθηση ιδιοκτησίας, σύνδεση με ασφάλεια, επιζήτηση όλο και περισσότερου χώρου

Πίνακας 2-0-4: σύγκριση high context και low context cultures

Ενδεικτικά, οι πιο αντιπροσωπευτικές χώρες στην κάθε κατηγορία απεικονίζονται στο ακόλουθο σχήμα⁹:

Επειδή η κουλτούρα αλλάζει με εξαιρετικά βραδείς ρυθμούς, στο χρονικό διάστημα που μελετά η παρούσα εργασία, η διάκριση των κρατών σύμφωνα με την θεωρία του Hall παραμένει ίδια για όλα τα έτη.

Εικόνα 2-0-6: οι κυριότερες high and low culture χώρες

⁹ Αναλυτικά, η λίστα των κρατών στην κάθε κατηγορία βρίσκεται στο Παράρτημα Ι “πίνακας EXCEL” στο συνοδευτικό CD.

2.1.4 The LMR model

Μία ακόμη θεωρία για το πώς διακρίνονται τα κράτη βάσει της κυρίαρχης εθνικής κουλτούρας, είναι αυτή του Richard Lewis, όπως αναπτύσσεται στο βιβλίο του *When Cultures* (Lewis, 2007), γνωστή και ως LMR model, η οποία έχει ως σημείο εκκίνησης την μονοχρονική και πολυχρονική διάκριση του Hall ως προς την διαχείριση του χρόνου. Η θεωρία του Lewis εστιάζει στα διαφορετικά επίπεδα κουλτούρας και δίνει σημασία στην πολυπλοκότητα των διαφορετικών πολιτισμικών στρωμάτων, τα οποία συναντώνται στην κουλτούρα του κάθε κράτους.

Εικόνα 2-0-7:
Richard Lewis

Εικόνα 2-0-8: πολιτισμική διαστρωμάτωση

Με βάση τις παρεξηγήσεις που προκύπτουν λόγω της διαφορετικής πολιτισμικής διαστρωμάτωσης ως προς τις αξίες (αξιακό σύστημα, εθνικά χαρακτηριστικά, στάσεις και αντιλήψεις), τα μοτίβα επικοινωνίας (τρόπος ομιλίας, ακουστικές συνήθειες), την αντίληψη του χρόνου και την αντίληψη του χώρου, ο Lewis διακρίνει τις κουλτούρες σε τρεις (3) κύριες κατηγορίες: **linear active, multi active, reactive**¹⁰.

Στον παρακάτω πίνακα συγκεντρώνονται τα κύρια διαφοροποιήσιμα χαρακτηριστικά της κάθε κουλτούρας ως προς το αξιακό σύστημα και ως προς την επαγγελματική και κοινωνική συμπεριφορά των ατόμων που ανήκουν στην κάθε κουλτούρα.

¹⁰ Δεν υπάρχει δόκιμη απόδοση των όρων στα ελληνικά. Θα μπορούσαν να μεταφραστούν ως *κουλτούρα ευθύγραμμης δράσης, κουλτούρα πολλαπλών δράσεων και κουλτούρα αντίδρασης* αντίστοιχα, αλλά προτιμάται η διατήρηση της αρχικής ορολογίας.

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ	αξίες και πιστεύω	επαγγελματική και κοινωνική συμπεριφορά
multi active	οικογένεια ιεραρχία σχέσεις συναισθήματα ευγλωττία πειθώς πίστη	εξαιρετικά ομιλητικός κάνει πολλά πράγματα συγχρόνως εστιάζει στο γενικό περίγραμμα συναισθηματικός και εκδηλωτικός έχει συναισθηματικές συγκρούσεις έχει καλές δικαιολογίες συχνά διακόπτει επικεντρώνεται στον άνθρωπο τα αισθήματα προηγούνται των γεγονότων η αλήθεια είναι ευέλικτη
linear active	γεγονότα προγραμματισμός προϊόντα – εκροές χρονοδιαγράμματα ταύτιση λόγου και πράξεων θεσμοί νόμος	μιλά τον μισό χρόνο κάνει ένα πράγμα την φορά προγραμματίζει εξαρχής βήμα βήμα ευγενικός αλλά άμεσος εν μέρει αποκρύπτει τα συναισθήματά του επιχειρηματολογεί με την λογική αποφεύγει τις γκριμάτσες σπάνια διακόπτει επικεντρώνεται στην εργασία εμμένει στα γεγονότα η αλήθεια προέχει της διπλωματίας
re-active	ένστικτο ευγένεια δίκτυα κοινές υποχρεώσεις συλλογική αρμονία πρόσωπο, όψη	ακούει τον περισσότερο χρόνο αντιδρά στην δράση του εταίρου σέβεται τις γενικές αρχές ευγενικός αλλά έμμεσος αποκρύπτει τα συναισθήματά του αποφεύγει τις συγκρούσεις αδιανόητες οι γκριμάτσες δεν διακόπτει στο απόλυτο επίκεντρο οι άνθρωποι η δήλωση είναι υπόσχεση η διπλωματία προέχει της αλήθειας

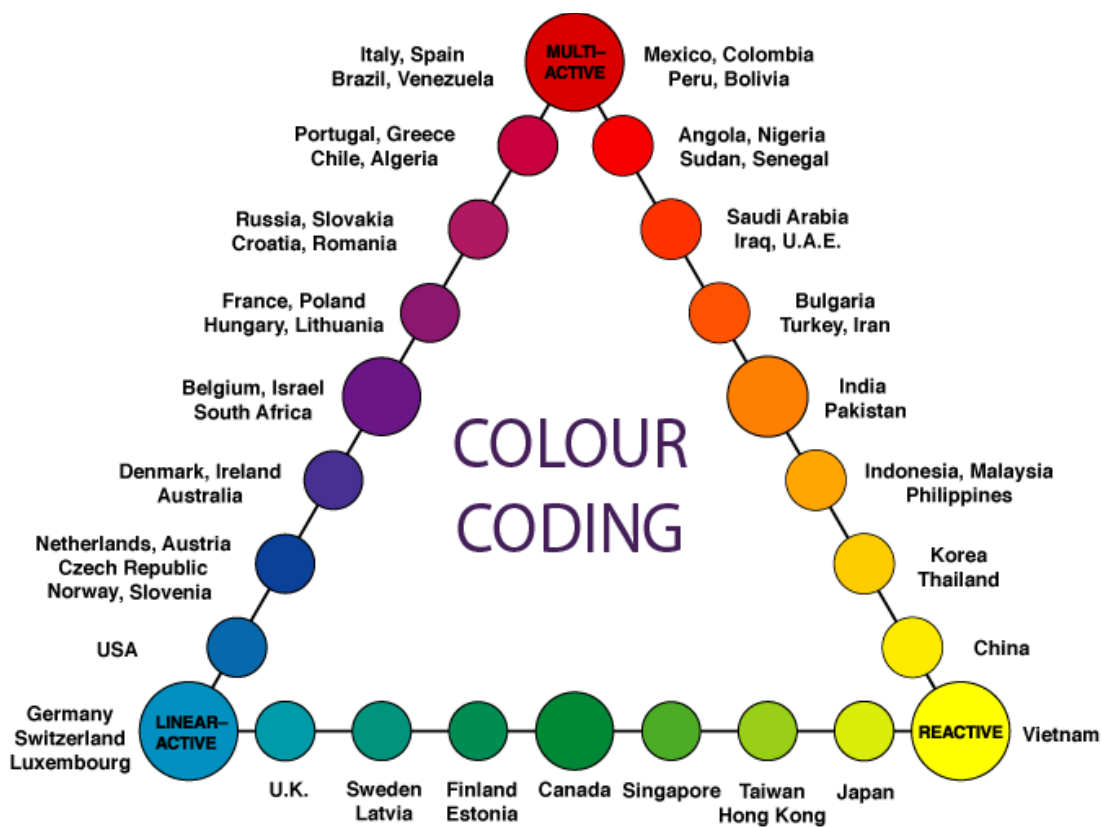
Πίνακας 2-0-5: LMR Model: κύρια χαρακτηριστικά¹¹

¹¹ Για περισσότερες πληροφορίες, αρκετά κατατοπιστικό είναι το σχετικό βίντεο “Culture Active” στην ιστοσελίδα <http://www.crossculture.com/about-us/the-model/>.

Στην συνέχεια, ο Lewis χρησιμοποίησε τρία βασικά χρώματα για να υποδηλώσει το κάθε είδος κουλτούρας και δημιούργησε αυτό που είναι γνωστό ως “Lewis triangle”, δηλαδή μια χρωματική πυραμίδα στην οποία τοποθέτησε την κάθε χώρα που μελέτησε.

- **μπλε** για τις linear active cultures, γιατί το μπλε ως χρώμα υποδηλώνει την ηρεμία, τον προγραμματισμό, την διακριτικότητα, αλλά και τον έλεγχο.
- **κόκκινο** για τις multi active cultures, γιατί το κόκκινο παραπέμπει στην θερμότητα, το συναίσθημα, την πολυλογία και το πάθος.
- **κίτρινο** για τις reactive cultures, για να εννοήσει την αρμονία, την ευγένεια και την ακρόαση.

Έτσι, προκύπτει η ακόλουθη ταξινόμηση των κρατών:

Εικόνα 2-0-9: Lewis triangle¹²

Ανάλογα με την τοποθέτηση της κάθε χώρας στην πυραμίδα του Lewis, ο παγκόσμιος χάρτης διαμορφώνεται ως εξής:

¹² Πηγή: <http://www.crossculture.com/about-us/the-model/reactive/>

Εικόνα 2-0-10: ο παγκόσμιος χάρτης του Lewis¹³

*Επειδή η κουλτούρα αλλάζει με εξαιρετικά βραδείους ρυθμούς,
στο χρονικό διάστημα που μελετά η παρούσα εργασία,
η διάκριση των κρατών σύμφωνα με την θεωρία του Lewis
παραμένει ίδια για όλα τα έτη.*

Σημείωση:

Στα πλαίσια της δευτερογενούς έρευνας για την εκπόνηση της εργασίας, το εμπειρικό υλικό εμπλουτίστηκε με επιπλέον δεδομένα (αναλυτικά, στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ “ΜΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ”), τα οποία, όμως, τελικά δεν υποβλήθηκαν σε στατιστική επεξεργασία, λόγω του όγκου τους σε συνδυασμό με τα στενά χρονικά περιθώρια και τον περιορισμό στην έκταση των λέξεων της εργασίας. Ωστόσο, συγκεντρώθηκαν στο excel και καταχωρήθηκαν στην βάση δεδομένων, για πιθανή μελλοντική επεξεργασία και ανάλυσή τους.

¹³ Πηγή: <http://www.crossculture.com/about-us/the-model>

2.2 Εμπειρικά δεδομένα: αξιολόγηση

Όπως προαναφέρθηκε, παρά την συλλογή αρκετών εμπειρικών δεδομένων, δεν χρησιμοποιήθηκαν όλα στην στατιστική ανάλυση. Στον ακόλουθο πίνακα, καταγράφονται συγκεντρωτικά τα εμπειρικά δεδομένα με τις αντίστοιχες πηγές τους, και σημειώνεται ποια χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία και ποια όχι, για την διευκόλυνση του αναγνώστη.

ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ				
	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΗΓΗ	ΧΡΗΣΗ	ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ	ENVIRONMENTAL PERFORMANCE INDEX	YALE UNIVERSITY	ΝΑΙ	Μία από τις κύριες μεταβλητές για να απαντηθεί το ερευνητικό ερώτημα.
ΠΟΛΙΤΙΚΑ	INDEX OF DEMOCRACY	ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT	ΝΑΙ	Πρόκειται για την δεύτερη κύρια μεταβλητή του ερευνητικού ερωτήματος. Προτιμήθηκε η συγκεκριμένη πηγή, διότι παρέχει δεδομένα για όλες τις χώρες για το υπό εξέταση χρονικό διάστημα και παρέχει κατηγοριοποίηση των πολιτευμάτων βάσει βαθμολόγησης.
	FREEDOM PRESS SCORE & FREEDOM PRESS RATING	FREEDOM HOUSE	ΟΧΙ	Θα είχε ενδιαφέρον, εάν συνδυαζόταν με την συχνότητα αναφορών στο περιβάλλον, για την οποία, όμως, δεν έχουμε δεδομένα. Ωστόσο, τα επιμέρους κριτήρια δημοκρατίας περιλαμβάνουν και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ	REGIONAL	FREEDOM HOUSE, ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT	ΝΑΙ	Για να εξεταστεί κατά πόσον η γεωγραφική τοποθέτηση διαδραματίζει ρόλο ως προς την περιβαλλοντική πολιτική, αφού ορισμένα περιβαλλοντικά ζητήματα αφορούν εκτεταμένες γεωγραφικές περιοχές
ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ	HIGH AND LOW CONTEXT CULTURES	HALL	ΝΑΙ	Επειδή εξ αρχής δεν επρόκειτο να μελετηθούν οι πολιτιστικοί παράγοντες, θα ήταν πλεονασμός η χρήση τεσσάρων διαφορετικών πηγών. Οι δύο που επελέγησαν παρέχουν δεδομένα σχεδόν για τις περισσότερες υπό εξέταση χώρες.
	THE LMR MODEL	LEWIS	ΝΑΙ	
	THE HOFSTEDE IBM STUDY	HOFSTEDE	ΟΧΙ	
	THE GLOBE STUDY	HOUSE	ΟΧΙ	

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	HUMAN DEVELOPMENT INDEX	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ	ΝΑΙ	Για να εξεταστεί κατά πόσον οι περιβαλλοντικές επιδόσεις ενός κράτους συσχετίζονται με το επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης
	INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSOCIATION	THE AMERICAN FACTBOOK	ΟΧΙ	Δεν έγινε συσχέτισμός μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και οικονομικών κριτηρίων, κυρίως, λόγω περιορισμένου χρόνου και περιορισμού λέξεων. Ωστόσο, ανάμεσα στα κριτήρια δημοκρατίας εμπεριέχονται το βιοτικό επίπεδο και βασικά οικονομικά στοιχεία.
	GROSS DOMESTIC PRODUCT	THE WORLD BANK	ΟΧΙ	

Πίνακας 2-0-6: συγκεντρωτικός πίνακας εμπειρικών δεδομένων

Στην επόμενη ενότητα, παρουσιάζεται η μεθοδολογία ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων που προαναφέρθηκαν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, προτιμήθηκε η ποσοτική μέθοδος έναντι της ποιοτικής, με σκοπό την εύρεση σχέσεων μεταξύ δύο παραγόντων: την ποιότητα του περιβάλλοντος και του είδους του

“Count what is countable, measure what is measurable, and what is not measurable, make measurable” –
Galileo Galilei

πολιτεύματος και την συστηματική διερεύνηση της σχέσης αυτής με στατιστικές μεθόδους. Επιπλέον, προτιμήθηκε η δευτερογενής διερεύνηση της προαναφερθείσας σχέσης έναντι της πρωτογενούς, λόγω περιορισμένου χρόνου, αλλά και επειδή υπάρχει ήδη σεβαστό πλήθος δεδομένων από πρότερες έρευνες και μελέτες.

Η λέξη “στατιστική” προέρχεται από την λατινική λέξη *stato*, η οποία σημαίνει πολιτεία, ενώ *statista* είναι ο υπεύθυνος για τα θέματα της πολιτείας. Αρχικά, η στατιστική σήμαινε την συλλογή δεδομένων που θα ήταν χρήσιμα στον *statista*. (Hald 1990, pp. 81-82)

Πιο συγκεκριμένα, η μέθοδος έρευνας που ακολουθείται είναι η ποσοτική μη πειραματική συσχέτιση (correlational), η οποία διερευνά τις σχέσεις μεταξύ δύο μεταβλητών. Ο βαθμός της μεταξύ τους συσχέτισης εκφράζεται με τον συντελεστή συσχέτισης (correlation coefficient). Επισημαίνεται ότι η ύπαρξη σχέσης μεταξύ των μεταβλητών δεν σημαίνει και σχέση αιτίας – αποτελέσματος μεταξύ τους.

Καταρχάς, έγινε έλεγχος κανονικότητας των δεδομένων με το **Anderson Darling test**. Τα αρνητικά αποτελέσματα του ελέγχου για κανονική κατανομή των δεδομένων υπέδειξαν την χρήση μη παραμετρικών στατιστικών μεθόδων, αφού οι μη παραμετρικές μέθοδοι είναι περισσότερο ευσταθείς (robust), επειδή ακριβώς δεν επηρεάζονται από την μορφή της κατανομής των δεδομένων.

Η διερεύνηση των εμπειρικών δεδομένων έγινε με την χρήση του ελέγχου **Spearman’s Rho** στο στατιστικό πακέτο **minitab 17**. Ο έλεγχος Spearman’s Rho (Siegel & Castellan, 1988), αντίστοιχο του Pearson product moment correlation, χρησιμοποιείται στην μη παραμετρική στατιστική, για να μετρήσει την ισχύ του συσχετισμού μεταξύ δύο μεταβλητών, όπου η αξία (value) $r=1$ σηματοδοτεί την τέλεια θετική συσχέτιση και η αξία (value) $r=-1$ σηματοδοτεί την τέλεια αρνητική συσχέτιση, ενώ όταν $r=0$ δεν

υπάρχει συσχέτιση. Όσο πιο κοντά είναι το r στο 0, τόσο ασθενέστερη η συσχέτιση. Σε γενικές γραμμές, προτιμάται ο μη παραμετρικός έλεγχος, όταν η πληροφόρηση για την κατανομή των δεδομένων είναι περιορισμένη.

Οι προϋποθέσεις για την χρήση του συγκεκριμένου ελέγχου, οι οποίες πληρούνται εν προκειμένω, είναι:

- i. η κλίμακα μέτρησης να είναι τακτική (ordinal)
- ii. τα δεδομένα να είναι σε μορφή ζευγών
- iii. η συσχέτιση να είναι μονοτονική (monotonic), δηλαδή οι μεταβλητές να αυξάνονται σε αξία συγχρόνως, ή η μία να αυξάνεται, ενώ η άλλη μειώνεται. Η υπόθεση μονοτονικής συσχέτισης είναι λιγότερο αυστηρή από την γραμμική (linear), η οποία απαιτείται για το τεστ του Pearson.

Η παραμετρική διαδικασία είναι η ακριβής λύση σε ένα σχετικό πρόβλημα, ενώ η μη παραμετρική διαδικασία είναι η σχετική λύση σε ένα ακριβές πρόβλημα. (Aczel et Sounderpandian 2009, pp.621)

Η αντίστοιχη εξίσωση (Davis, 2005) είναι:

$$r_s = 1 - \frac{6\sum D^2}{N^3 - N}$$

Εξίσωση 3: η εξίσωση Spearman Rho

όπου r_s ή ρ : ο συντελεστής Spearman

Σ : άθροισμα

D: η διαφορά στην σειρά κατάταξης των δύο περιπτώσεων

N: το πλήθος των παρατηρήσεων

Τελικά, η μέθοδος ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων που ακολουθείται είναι:

Εικόνα 3-0-1: μεθοδολογία έρευνας

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σε αυτήν την ενότητα παρουσιάζονται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας του επιλεγθέντος εμπειρικού υλικού (πίνακας 2-0-6), σύμφωνα με την μεθοδολογία που περιγράφηκε στην προηγούμενη ενότητα.

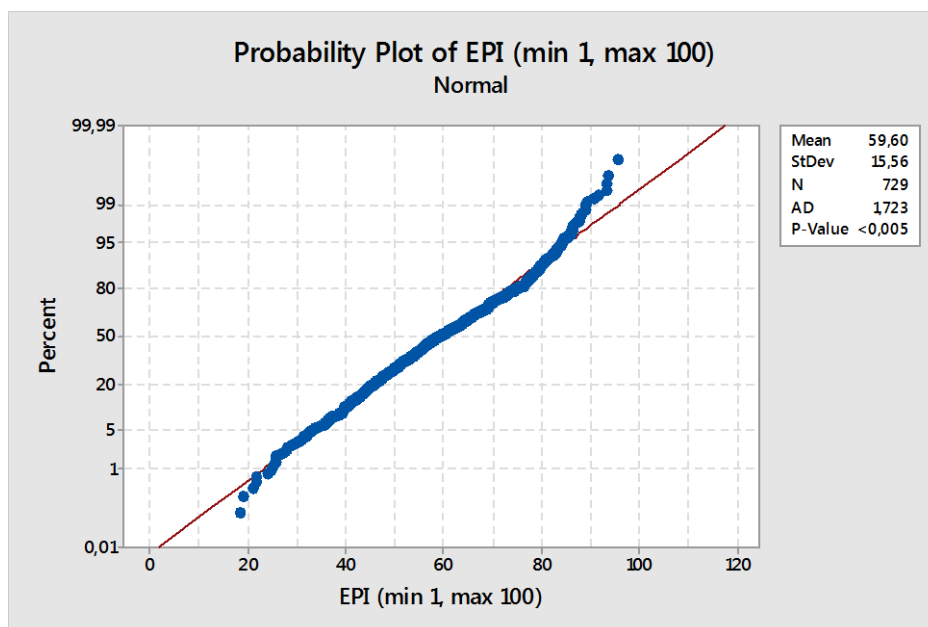
4.1 Anderson Darling Test

Καταρχάς, τρέξαμε στο στατιστικό πρόγραμμα minitab 17 το **Anderson Darling normality test** (τεστ κανονικότητας) με επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=0.005$, για να ελέγξουμε την κατανομή των δεδομένων μας. Θέτουμε:

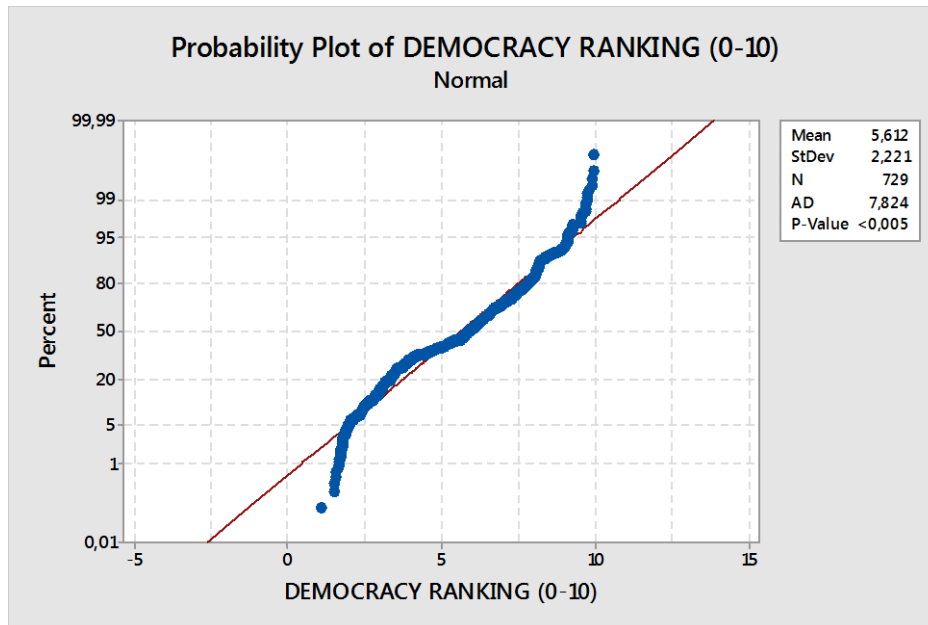
H_0 : Τα δεδομένα ακολουθούν κανονική κατανομή

H_1 : Τα δεδομένα δεν ακολουθούν κανονική κατανομή

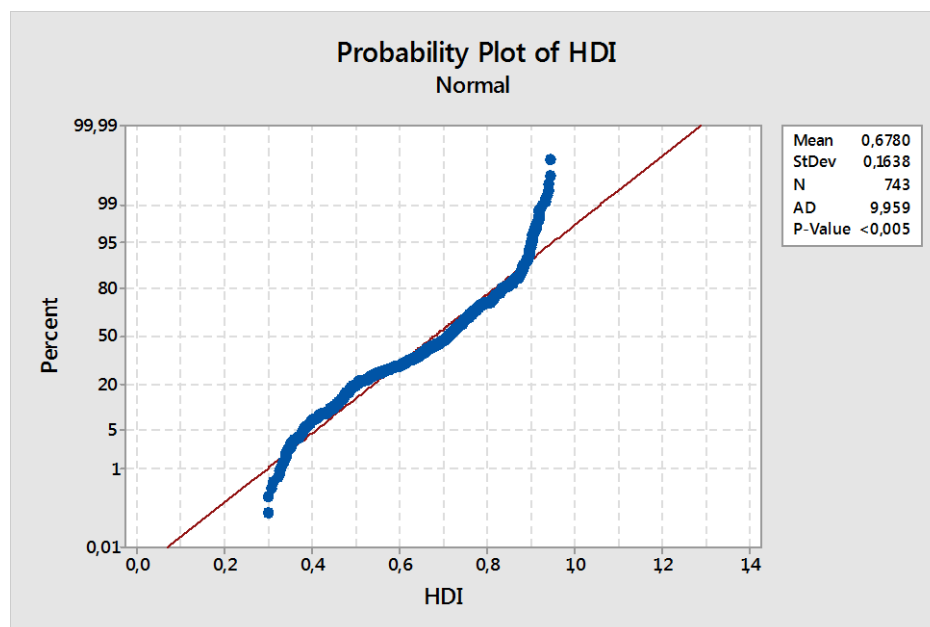
Τα Anderson-Darling Test για τους δείκτες περιβαλλοντικών επιδόσεων, για τους δείκτες δημοκρατίας και για τους δείκτες ανθρώπινης ανάπτυξης έχουν ως εξής:

Εικόνα 4-0-1: ANDERSON - DARLING test για EPI

Εικόνα 4-0-2: ANDERSON - DARLING test για ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εικόνα 4-0-0-3: ANDERSON - DARLING test για HDI

Από τα αποτελέσματα του τεστ, προκύπτουν δύο δεδομένα:

- Και στις τρεις περιπτώσεις η p-value < $\alpha = 0.005$
- Και στις τρεις περιπτώσεις, $AD > 1.159$, που είναι η κρίσιμη τιμή για επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0.005$ (D'Agostino, 1986)

Επομένως, απορρίπτεται η υπόθεση ότι τα δεδομένα ακολουθούν κανονική κατανομή. Άλλωστε, αν τα δεδομένα ακολουθούσαν κανονική κατανομή, τότε στα διαγράμματα τα σημεία, ειδικά οι “ουρές” τους, θα έπρεπε να συμπίπτουν με την ευθεία γραμμή και όχι να αποκλίνουν από αυτήν.

Άρα, η ενδεδειγμένη στατιστική ανάλυση είναι η μη – παραμετρική.

4.2 Spearman Rho

Σε αυτό το κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για τα εμπειρικά δεδομένα, στα οποία έγινε έλεγχος Spearman’s Rho. Η ερμηνεία του δείκτη r_s δίνεται στον ακόλουθο πίνακα (Corder and Foreman, 2009)

τιμή r_s	ΕΡΜΗΝΕΙΑ
1.0	τέλεια συσχέτιση
0 to 1	οι δύο μεταβλητές τείνουν να αυξάνονται ή να μειώνονται μαζί
0.0	καμμία συσχέτιση
-1 to 0	η μία μεταβλητή αυξάνεται ενώ η άλλη μειώνεται
-1.0	τέλεια αρνητική ή αντεστραμμένη συσχέτιση

Πίνακας 4-0-1: ερμηνεία r_s

Προκειμένου να αξιολογηθεί η ισχύς της συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών, χρησιμοποιήθηκε ο ακόλουθος πίνακας (Corder and Foreman, 2009).

απόλυτη τιμή r_s		ισχύς συσχέτισης (strength of correlation)
από	έως	
0.00	0.19	πολύ αδύναμη
0.20	0.39	αδύναμη
0.40	0.59	μέτρια
0.60	0.79	ισχυρή
0.80	1.0	πολύ ισχυρή

Πίνακας 4-0-2: ισχύς συσχέτισης

Σε όλες τις αναλύσεις τέθηκε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0.05$, το οποίο σημαίνει ότι ένα λάθος της τάξεως του 5% είναι αποδεκτό. Όταν $p\text{-value} \leq \alpha$, τότε η συσχέτιση είναι στατιστικά σημαντική, δηλαδή δεχόμαστε ότι η συσχέτιση είναι διαφορετική του μηδενός. Αντίθετα, όταν $p\text{-value} > \alpha$, τότε δεν μπορούμε να δεχτούμε ότι η συσχέτιση είναι διάφορη του μηδενός, άρα τα στοιχεία για την σύγκριση των μεταβλητών δεν είναι επαρκή.

Όπως προαναφέρθηκε στην ενότητα των εμπειρικών δεδομένων, η έρευνα αφορά στα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014 και γίνεται διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ των περιβαλλοντικών επιδόσεων (EPI) και δημοκρατίας:

- i. γενικά, βάσει της δημοκρατικής ταξινόμησης για καθένα κράτος (democracy ranking) και του δείκτη περιβαλλοντικών επιδόσεων (EPI)
- ii. με έλεγχο της κατηγορίας καθεστώτος συγκεντρωτικά για τα κράτη που υπάγονται στην καθεμία εκ των τεσσάρων (4) κατηγοριών (democracy category)
- iii. με έλεγχο του δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης συγκεντρωτικά για τα κράτη που υπάγονται σε καθεμία εκ των τεσσάρων (4) κατηγοριών (HDI)
- iv. με έλεγχο του πολιτιστικού παράγοντα βάσει της θεωρίας του Hall
- v. με έλεγχο του πολιτιστικού παράγοντα βάσει της θεωρίας του Lewis
- vi. με έλεγχο της γεωγραφικής θέσης των κρατών

Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των μεταβλητών γίνεται ανά έτος, προκειμένου να φανεί (αν υπάρχει) η μεταβολή με την πάροδο των χρόνων.

Στους ακόλουθους πίνακες αποτυπώνονται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των παραπάνω σχέσεων, όπως προέκυψαν από το στατιστικό πακέτο minitab 17¹⁴.

4.2.1 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας

Καταρχάς, μελετήθηκε η σχέση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας ξεχωριστά για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014. Στο ζεύγος που διερευνήθηκε, η πρώτη στήλη συγκροτούνταν από τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των κρατών, ενώ η δεύτερη από την

¹⁴ Για την διευκόλυνση του αναγνώστη, τα αποτελέσματα έχουν υποστεί μορφοποίηση.

κατάταξή τους στην κλίμακα της δημοκρατίας, όπως αυτή δημοσιεύτηκε για κάθε έτος από το Economist Business Unit.

Correlation between EPI and Democracy			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,729	0,000	ισχυρή
2008	0,699	0,000	ισχυρή
2010	0,627	0,000	ισχυρή
2012	0,681	0,000	ισχυρή
2014	0,639	0,000	ισχυρή

Πίνακας 4-0-3: correlation between EPI - DEMOCRACY RANKING

Παρατηρείται ότι για όλα τα έτη η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται από 0.639 έως 0.729, δηλαδή στα όρια 0.60 - 0.79, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και βαθμού δημοκρατικότητας (p -value = 0, άρα τα στοιχεία είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλές συμπέρασμα).

4.2.2 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Καθεστώτος

Όπως προαναφέρθηκε στην ενότητα 2.1.2, στον πίνακα 2-0-1, τα κράτη κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις (4) κατηγορίες δημοκρατίας: πλήρης (full democracy), ελαττωματική (flawed democracy), υβριδικό καθεστώς (hybrid regimes) και απολυταρχικά καθεστώτα (authoritarian). Στην ακόλουθη ανάλυση, έγινε διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και κατηγοριών δημοκρατίας, ελέγχοντας τα κράτη ομαδοποιημένα, ανάλογα με την κατηγορία δημοκρατίας στην οποία υπάγονται.

Correlation between EPI and Full Democracy			
ΠΛΗΡΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (FULL DEMOCRACY)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,238	0,263	αδύναμη
2008	0,361	0,054	αδύναμη
2010	0,256	0,207	αδύναμη
2012	0,375	0,071	αδύναμη
2014	0,501	0,013	μέτρια

Πίνακας 4-0-4: Correlation EPI - FULL DEMOCRACY

- Για τα έτη 2006, 2008, 2010 και 2012, η p-value είναι μεγαλύτερη του $\alpha=0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.
- Για το έτος 2014, όπου $p\text{-value}=0.013 < 0.05$, η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.501, δηλαδή στα όρια 0.40 - 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και πλήρους δημοκρατίας.

Correlation between EPI and Flawed Democracy			
ΑΤΕΛΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (FLAWED DEMOCRACY)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,408	0,009	μέτρια
2008	0,380	0,011	αδύναμη
2010	0,273	0,06	αδύναμη
2012	0,452	0,002	μέτρια
2014	0,460	0,001	μέτρια

Πίνακας 4-0-5: Correlation EPI - FLAWED DEMOCRACY

- Για το έτος 2010, η p-value είναι μεγαλύτερη του $\alpha = 0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.
- Για τα υπόλοιπα έτη, δηλαδή 2006, 2008, 2012 και 2014, όπου p-value < 0.05, μπορούμε να δεχτούμε τα συμπεράσματα.
- Έτσι, για το έτος 2008 η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.380, δηλαδή στα όρια 0.20- 0.39, άρα υπάρχει αδύναμη, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και ελαττωματικής δημοκρατίας.
- Για τα έτη 2006, 2012 και 2014 η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.40 – 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και ελαττωματικής δημοκρατίας.

Correlation between EPI and Hybrid Regime			
ΥΒΡΙΔΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ (HYBRID REGIME)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,404	0,041	μέτρια
2008	0,177	0,349	πολύ αδύναμη
2010	0,224	0,235	αδύναμη
2012	0,283	0,145	αδύναμη
2014	0,328	0,044	αδύναμη

Πίνακας 4-0-6: Correlation EPI - HYBRID REGIME

- Για τα έτη 2008, 2010, 2012, η p-value είναι μεγαλύτερη του $\alpha = 0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.
- Για τα υπόλοιπα έτη, δηλαδή 2006 και 2014, όπου p-value < 0.05, μπορούμε να δεχτούμε τα συμπεράσματα. Έτσι, για το έτος 2006 η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.404, δηλαδή στα όρια 0.40- 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και υβριδικού καθεστώτος. Για το έτος 2014 η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.328, άρα υπάρχει αδύναμη, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και υβριδικού καθεστώτος.

Correlation between EPI and Authoritarian			
ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ (AUTHORITARIAN REGIME)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,088	0,577	πολύ αδύναμη
2008	0,099	0,529	πολύ αδύναμη
2010	0,123	0,381	πολύ αδύναμη
2012	0,164	0,362	πολύ αδύναμη
2014	0,116	0,417	πολύ αδύναμη

Πίνακας 4-0-7: Correlation EPI - AUTHORITARIAN REGIME

Για όλα τα έτη, η p-value είναι μεγαλύτερη του $\alpha = 0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.

4.2.3 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης

Όπως προαναφέρθηκε στην ενότητα 2.1.1, στον πίνακα 2-0-2, τα κράτη κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις (4) κατηγορίες ανθρώπινης ανάπτυξης: πολύ υψηλή (very high), υψηλή (high), μεσαία (medium) και χαμηλή (low). Στην ακόλουθη ανάλυση, έγινε διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας, βάσει του δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, τα κράτη ομαδοποιήθηκαν στις τέσσερις (4) προαναφερθείσες κατηγορίες και ελέγχθηκε η σχέση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για καθεμία από αυτές, για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI			
ΠΟΛΥ ΥΨΗΛΗ (VERY HIGH)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,638	0,000	ισχυρή
2008	0,665	0,000	ισχυρή
2010	0,521	0,000	μέτρια
2012	0,545	0,000	μέτρια
2014	0,638	0,000	ισχυρή

Πίνακας 4-0-8: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI VERY HIGH

- Για τα έτη 2006, 2008 και 2014, η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.60 – 0.79, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ

περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με δείκτη πολύ υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης.

- Για τα έτη 2010 και 2012, η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.40 – 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με δείκτη πολύ υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης. (p -value < 0.05, άρα τα αποτελέσματα γίνονται αποδεκτά).

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI			
ΥΨΗΛΗ (HIGH)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,597	0,003	μέτρια
2008	0,597	0,003	μέτρια
2010	0,417	0,008	μέτρια
2012	0,649	0,000	ισχυρή
2014	0,313	0,046	αδύναμη

Πίνακας 4-0-9: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI HIGH

- Για τα έτη 2010 και 2014, η p -value είναι μεγαλύτερη του $\alpha = 0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.
- Για τα υπόλοιπα έτη, δηλαδή 2006, 2008 και 2012, όπου p -value < 0.05, μπορούμε να δεχτούμε τα συμπεράσματα.
- Έτσι, για τα έτη 2006 και 2008, η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.40 – 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με δείκτη υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης.
- Για το έτος 2012 η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.649, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με δείκτη υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης για το συγκεκριμένο έτος.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI			
ΜΕΣΑΙΑ (MEDIUM)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,147	0,422	πολύ αδύναμη
2008	0,147	0,422	πολύ αδύναμη
2010	0,160	0,382	πολύ αδύναμη
2012	0,214	0,256	αδύναμη
2014	0,005	0,976	πολύ αδύναμη

Πίνακας 4-0-10: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI MEDIUM

Για όλα τα έτη, η p-value είναι μεγαλύτερη του $\alpha = 0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI			
ΧΑΜΗΛΗ (LOW)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,115	0,546	πολύ αδύναμη
2008	0,115	0,546	πολύ αδύναμη
2010	-0,277	0,138	αδύναμη
2012	0,027	0,918	πολύ αδύναμη
2014	0,152	0,413	πολύ αδύναμη

Πίνακας 4-0-11: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI LOW

Για όλα τα έτη, η p-value είναι μεγαλύτερη του $\alpha = 0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI			
ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΙΟΥ (BEYOND LOW)			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	-0,002	0,993	πολύ αδύναμη
2008	-0,002	0,993	πολύ αδύναμη
2010	-0,063	0,846	πολύ αδύναμη
2012	0,800	0,200	πολύ ισχυρή
2014	-0,200	0,555	αδύναμη

Πίνακας 4-0-12: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HDI BEYOND LOW

Για όλα τα έτη, η p-value είναι μεγαλύτερη του $\alpha = 0.05$, άρα τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα.

4.2.4 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: η θεωρία του Hall

Σύμφωνα με την θεωρία του Hall, όπως αυτή αναπτύχθηκε στην ενότητα 2.1.3, τα κράτη μπορούν να διακριθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, ανάλογα με την κουλτούρα τους: σε αυτά με υψηλή (high) και σε αυτά με χαμηλή (low) κουλτούρα. Στην ακόλουθη ανάλυση, έγινε διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας, βάσει αυτής της διάκρισης. Συγκεκριμένα, τα κράτη ομαδοποιήθηκαν στις δύο (2) προαναφερθείσες κατηγορίες και ελέγχθηκε η σχέση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για καθεμία από αυτές, για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HIGH - LOW CULTURE			
HIGH CULTURE			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,595	0,000	μέτρια
2008	0,569	0,000	μέτρια
2010	0,474	0,000	μέτρια
2012	0,653	0,000	ισχυρή
2014	0,414	0,000	μέτρια

Πίνακας 4-0-13: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HIGH CULTURE

Για όλα τα έτη η p-value < 0.05, άρα μπορούμε να δεχτούμε τα συμπεράσματα.

- Έτσι, για τα έτη 2006, 2008, 2010 και 2014 η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.40 – 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με υψηλή κουλτούρα.
- Για το έτος 2012 η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.653, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με υψηλή κουλτούρα για το συγκεκριμένο έτος.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: HIGH - LOW CULTURE			
LOW CULTURE			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,761	0,000	ισχυρή
2008	0,548	0,000	μέτρια
2010	0,606	0,000	ισχυρή
2012	0,623	0,000	ισχυρή
2014	0,782	0,000	ισχυρή

Πίνακας 4-0-14: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: LOW CULTURE

Για όλα τα έτη η p -value < 0.05, άρα μπορούμε να δεχτούμε τα συμπεράσματα.

- Έτσι, για τα έτη 2006, 2010, 2012 και 2014 η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.60 – 0.79, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με χαμηλή κουλτούρα.
- Για το έτος 2008 η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.548, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με υψηλή κουλτούρα για το συγκεκριμένο έτος.

4.2.5 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: η θεωρία του Lewis

Σύμφωνα με την θεωρία του Lewis, όπως αυτή αναπτύχθηκε στην ενότητα 2.1.4, τα κράτη μπορούν να διακριθούν σε τρεις (3) μεγάλες κατηγορίες, ανάλογα με την κουλτούρα τους: σε αυτά με ευθύγραμμη δράση (linear active), σε αυτά με πολλαπλή δράση (multi active) και σε αυτά με ανάδραση (reactive). Στην ακόλουθη ανάλυση, έγινε διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας, βάσει αυτών των πολιτισμικών διακρίσεων. Συγκεκριμένα, τα κράτη ομαδοποιήθηκαν στις τρεις (3) προαναφερθείσες κατηγορίες και ελέγχθηκε η σχέση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για καθεμία από αυτές, για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: LMR MODEL			
LINEAR - ACTIVE			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,757	0,001	ισχυρή
2008	0,564	0,015	μέτρια
2010	0,592	0,000	μέτρια
2012	0,537	0,001	μέτρια
2014	0,668	0,000	ισχυρή

Πίνακας 4-0-15: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: LINEAR ACTIVE CULTURE

Με εξαίρεση το έτος 2008, όπου η p -value > 0.05 , οπότε και απορρίπτουμε τα συμπεράσματα, για τα υπόλοιπα έτη (2006, 2010, 2012 και 2014) ισχύει:

- 2006 και 2014: η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.60 – 0.79, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με linear κουλτούρα.
- 2010 και 2012: η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.40 – 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με linear κουλτούρα για τα συγκεκριμένα έτη.

Παρατηρούμε ότι παρά την μείωση της ισχύος της μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για το χρονικό διάστημα 2008-2012, το 2014 η ισχύς αυξήθηκε, χωρίς, όμως, να φτάνει τα επίπεδα του 2006.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: LMR MODEL			
MULTI - ACTIVE			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,633	0,000	ισχυρή
2008	0,699	0,000	ισχυρή
2010	0,561	0,000	μέτρια
2012	0,524	0,000	μέτρια
2014	0,418	0,000	μέτρια

Πίνακας 4-0-16: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: MULTI ACTIVE CULTURE

Για όλα τα έτη η p -value < 0.05 , άρα μπορούμε να δεχτούμε τα συμπεράσματα. Έτσι, έχουμε:

- 2006 και 2008: η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.60 – 0.79, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με multi κουλτούρα.
- 2010, 2012 και 2014: η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.40 – 0.59, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με multi κουλτούρα για τα συγκεκριμένα έτη.

- Παρατηρούμε ότι μετά το 2010, η ισχύς της σχέσης μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας βαίνει φθίνουσα.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: LMR MODEL			
RE-ACTIVE			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,414	0,044	μέτρια
2008	0,310	0,123	αδύναμη
2010	0,179	0,289	πολύ αδύναμη
2012	0,597	0,000	μέτρια
2014	0,169	0,303	πολύ αδύναμη

Πίνακας 4-0-17: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: REACTIVE CULTURE

- Με εξαίρεση το έτος 2012, τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά, γιατί η p-value > 0.05.
- Για το έτος 2012, η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.597, άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με reactive κουλτούρα για το συγκεκριμένο έτος.

4.2.6 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: γεωγραφική θέση

Ο τελευταίος στατιστικός έλεγχος που κάναμε αφορά στην γεωγραφική θέση των κρατών. Συγκεκριμένα, διακρίναμε έξι (6) μεγάλες γεωγραφικές περιοχές: την Αμερική, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ανατολική Ευρώπη μαζί με την Κεντρική Ασία, την Νότια Ασία μαζί με τα κράτη του Ειρηνικού, την Μέση Ανατολή μαζί με την Βόρειο Αφρική και, τέλος, την περιοχή της υποσαχάριας Αφρικής. Για καθεμία από τις περιοχές αυτές, ελέγξαμε την συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας. Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης έχουν ως εξής:

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO			
AMERICAS			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,653	0,001	ισχυρή
2008	0,464	0,026	μέτρια
2010	0,264	0,213	αδύναμη
2012	0,295	0,162	αδύναμη
2014	0,653	0,001	ισχυρή

Πίνακας 4-0-18: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO – AMERICAS

- Για τα έτη 2008, 2010 και 2012, τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά, γιατί η $p\text{-value} > 0.05$.
- Για το έτος 2012, η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.644, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες με reactive - multi κουλτούρα για το συγκεκριμένο έτος. Για τα εναπομείνοντα δύο έτη, έχουμε:
- 2006 και 2014: και στα δύο έτη, η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.653, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες της Αμερικής για τα συγκεκριμένα έτη.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO			
ASIA PACIFIC			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,504	0,020	μέτρια
2008	0,602	0,003	ισχυρή
2010	0,254	0,231	αδύναμη
2012	0,508	0,022	μέτρια
2014	0,504	0,020	μέτρια

Πίνακας 4-19: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO - ASIA PACIFIC

- Για τα έτη 2006, 2010, 2012 και 2014, τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά, γιατί η $p\text{-value} > 0.05$.
- Για το έτος 2008, η απόλυτη τιμή r_s ισούται με 0.602, άρα υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες της Νότιας Ασίας και του Ειρηνικού.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO			
EUROPEAN UNION			
ΕΤΗ	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,536	0,008	μέτρια
2008	0,250	0,240	αδύναμη
2010	0,528	0,002	μέτρια
2012	0,517	0,003	μέτρια
2014	0,536	0,008	μέτρια

Πίνακας 4-0-20: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO - EUROPEAN UNION

- Για τα έτη 2006, 2008 και 2014, τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά, γιατί η $p\text{-value} > 0.05$.

Για τα εναπομείνοντα δύο έτη, έχουμε:

- 2010 και 2012: και στα δύο έτη, η απόλυτη τιμή r_s κυμαίνεται μεταξύ 0.40-0.59 άρα υπάρχει μέτρια, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα συγκεκριμένα έτη.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO			
MIDDLE EAST - NORTH AFRICA			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,288	0,298	αδύναμη
2008	0,458	0,049	μέτρια
2010	0,118	0,629	πολύ αδύναμη
2012	0,257	0,319	αδύναμη
2014	0,288	0,298	αδύναμη

Πίνακας 4-0-21: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO - MIDDLE EAST NORTH AFRICA

Τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά για κανένα έτος, γιατί η p-value > 0.05.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO			
EASTERN EUROPE - CENTRAL ASIA			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,718	0,006	ισχυρή
2008	0,47	0,042	μέτρια
2010	0,522	0,032	μέτρια
2012	0,605	0,010	ισχυρή
2014	0,718	0,006	ισχυρή

Πίνακας 4-0-22: Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO - EASTERN EUROPE CENTRAL ASIA

Τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά για κανένα έτος, γιατί η p-value > 0.05.

Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO			
SUB SAHARAN AFRICA			
ETH	Spearman rho	P-Value	ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
2006	0,232	0,168	αδύναμη
2008	0,311	0,061	αδύναμη
2010	0,043	0,792	πολύ αδύναμη
2012	0,191	0,407	πολύ αδύναμη
2014	0,232	0,168	αδύναμη

Πίνακας 4-0-23:Correlation between EPI and DEMOCRACY control: GEO - SUB SAHARAN AFRICA

Τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά για κανένα έτος, γιατί η p-value>0.05.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Προκειμένου να αποτυπωθούν τα συμπεράσματα της έρευνας, επανερχόμαστε στο αρχικό ερώτημα: υπάρχει συσχέτιση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας; Τα αποτελέσματα προκύπτουν από την στατιστική ανάλυση του εμπειρικού υλικού, όπως αυτό αναπτύχθηκε στην αμέσως προηγούμενη ενότητα.

“Everything should be made as simple as possible, but not simpler”
– Albert Einstein

5.1 σχολιασμός αποτελεσμάτων

Πριν προβούμε σε συνολικά συμπεράσματα, θεωρείται σκόπιμος ο επιμέρους σχολιασμός των αποτελεσμάτων, όπως αυτά προέκυψαν από την στατιστική επεξεργασία των εμπειρικών δεδομένων.

5.1.1 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας

Η απάντηση στο ερώτημα, εάν συσχετίζονται οι περιβαλλοντικές επιδόσεις των κρατών με το δημοκρατικό πολίτευμα, χωρίς να ληφθεί υπ’όψιν καμμία άλλη μεταβλητή, ήταν ξεκάθαρη: ναι, υπάρχει ισχυρή, θετική, μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και βαθμού δημοκρατικότητας.

5.1.2 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Καθεστώτος

Όταν εξετάζονται μεμονωμένα οι κατηγορίες δημοκρατίας με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις, για τα στοιχεία που μπορούν να γίνουν αποδεκτά, προκύπτει ότι όλες οι κατηγορίες δημοκρατίας (πλην του αυταρχικού καθεστώτος, για το οποίο τα αποτελέσματα δεν είναι ασφαλή) συσχετίζονται με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις με μέτρια θετική μονοτονική σχέση. Αξίζει να σημειωθεί ότι για την ελαττωματική δημοκρατία και τα υβριδικά καθεστώτα, η σχέση δεν είναι σταθερή στην πάροδο των ετών, παρά μετατοπίζεται από μέτρια σε αδύναμη, και αντιστρόφως. Η δεύτερη

επισήμανση αφορά στο γεγονός ότι, ενώ θα περίμενε κανείς οι πλήρεις δημοκρατίες να έχουν ισχυρή συσχέτιση και, άρα, να λαμβάνουν αυξημένα περιβαλλοντικά μέτρα, εντούτοις η σχέση τους δεν αποκλίνει από τα επίπεδα της σχέσης μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και ελαττωματικής δημοκρατίας ή υβριδικού καθεστώτος. Συμπεραίνεται, λοιπόν, πως ο βαθμός κατηγορίας δημοκρατίας δεν διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις ενός κράτους, αν και το είδος του καθεστώτος υπαινίσσεται διαφορετική σχέση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών.

5.1.3 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης

Όσον αφορά στον συσχετισμό μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας με έλεγχο του δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης, τα αποτελέσματα αφορούν μόνο στα κράτη με πολύ υψηλό ή υψηλό HDI. Αυτό που έχει ενδιαφέρον, είναι πως για τα έτη 2006 και 2008 τα κράτη με πολύ υψηλό HDI σημειώνουν ισχυρή, θετική μονοτονική συσχέτιση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας, ενώ μετά το 2010 η ισχύς της σχέσης μειώνεται σε μέτρια. Αντιθέτως, τα κράτη με υψηλό HDI για τα ίδια έτη παρουσιάζουν αντίστροφη πορεία: η ισχύς της σχέσης από μέτρια αυξάνεται σε ισχυρή.

59

5.1.4 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: η Θεωρία του Hall

Ο πολιτισμός φαίνεται να είναι σημαντικός παράγοντας στην σχέση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας: όταν συνυπολογίζεται η μεταβλητή του είδους της κουλτούρας που διαπνέει τα κράτη στην διερεύνηση της σχέσης μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας, διαπιστώνεται ότι για τα κράτη υψηλού πλαισίου κουλτούρας (high context culture) η υπό διερεύνηση σχέση είναι θετική, μέτριας ισχύος, ενώ για τα κράτη χαμηλού πλαισίου κουλτούρας (low context culture) η ισχύς της αντίστοιχης θετικής σχέσης είναι υψηλή.

5.1.5 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: η θεωρία του Lewis

Και στον δεύτερο έλεγχο, αυτή την φορά βάσει της θεωρίας του Lewis, για την επίδραση του πολιτισμού στην σχέση περιβάλλοντος δημοκρατίας, τα αποτελέσματα αποδεικνύουν πως ο πολιτισμός διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο. Ειδικότερα, φαίνεται πως στα κράτη με linear active πολιτισμική κουλτούρα η σχέση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας είναι η ισχυρότερη από όλες. Αξιοσημείωτη είναι η μείωση της ισχύος της σχέσης για τα κράτη που υπάγονται στην κατηγορία multi active με την πάροδο των ετών. Δεν είναι, ίσως, τυχαίο, πως σε αυτή την κατηγορία υπάγονται τα κράτη που έχουν πληγεί περισσότερο από την οικονομική κρίση: Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία, Βραζιλία. Για την κατηγορία reactive, δεν υπάρχει στατιστική σημαντικότητα.

5.1.6 Συσχετισμός Περιβαλλοντικών Επιδόσεων και Δημοκρατίας: η γεωγραφική θέση

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης επιτρέπουν μόνο τον σχολιασμό της Αμερικής, της Νότιας Ασίας και του Ειρηνικού και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πιο ενδιαφέρον συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως, ενώ θα περίμενε κανείς στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας – δεδομένων των συνθηκών που έχουν υπογραφεί αναφορικά με το περιβάλλον και το επίπεδο δημοκρατίας- εντούτοις η ισχύς της σχέσης είναι μέτρια. Αντιθέτως, στις δύο άλλες γεωγραφικές περιοχές για τις οποίες η ανάλυση γίνεται αποδεκτή, η ισχύς της σχέσης είναι ισχυρή.

5.2 τελικά συμπεράσματα

Τα τελικά συμπεράσματα που προκύπτουν είναι τα ακόλουθα:

- Το δημοκρατικό καθεστώς σε ένα κράτος επηρεάζει τις περιβαλλοντικές επιδόσεις, αλλά η ποιότητα της δημοκρατίας από μόνη της δεν έχει μεγάλη σημασία, αν δεν ελεγχθεί με άλλες μεταβλητές.

- Ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης επηρεάζει θετικά την σχέση μεταξύ δημοκρατίας και περιβαλλοντικών επιδόσεων.
- Το είδος πολιτισμικής κουλτούρας επηρεάζει θετικά την σχέση μεταξύ δημοκρατίας και περιβαλλοντικών επιδόσεων, με τα κράτη που έχουν χαμηλό πολιτισμικό πλαίσιο (low context culture) και αυτά που υπάγονται στην κατηγορία linear active να σημειώνουν πιο ισχυρή σχέση ανάμεσα στους περιβαλλοντικούς δείκτες και την δημοκρατία, συγκριτικά με τα υπόλοιπα είδη πολιτισμικής κουλτούρας.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν διαφοροποιείται δραστικά στην σχέση περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας συγκριτικά με τα άλλα κράτη.
- Η οικονομική κρίση φαίνεται να έχει επηρεάσει αρνητικά την σχέση μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας, αφού στα υπό εξέταση έτη, η ισχύς της σχέσης μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας απομειώνεται σταδιακά.

5.3 προτάσεις περαιτέρω διερεύνησης

Από τα παραπάνω συμπεράσματα, προτείνεται η διερεύνηση σε βάθος της επίδρασης της πολιτισμικής κουλτούρας στην σχέση περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας και η συγκριτική μελέτη της σχέσης αυτής σε μία χρονική κλίμακα τουλάχιστον πέντε ετών προ και μετά της οικονομικής κρίσης.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ενότητα 6: η περίπτωση της Ελλάδας

Μετά την ανάλυση για την σχέση των περιβαλλοντικών επιδόσεων και της δημοκρατίας σε παγκόσμιο επίπεδο, η μελέτη τώρα επικεντρώνεται στην περίπτωση της Ελλάδας.

*"...You know something, don't you?"
"I know lots of things--your inquiry needs to be more specific."
"Just answer the question."
"True/ false or multiple choice?" –
Neal Shusterman, Bruiser*

6.1 το προφίλ της Ελλάδας

Το προφίλ της χώρας, βάσει των μεταβλητών ελέγχου που αναφέρθηκαν στην ενότητα των εμπειρικών δεδομένων, έχει ως εξής:

προφίλ Ελλάδας	
GEO	νοτιο-ανατολική Ευρώπη μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης
HALL	high context culture
LEWIS	multi-active culture

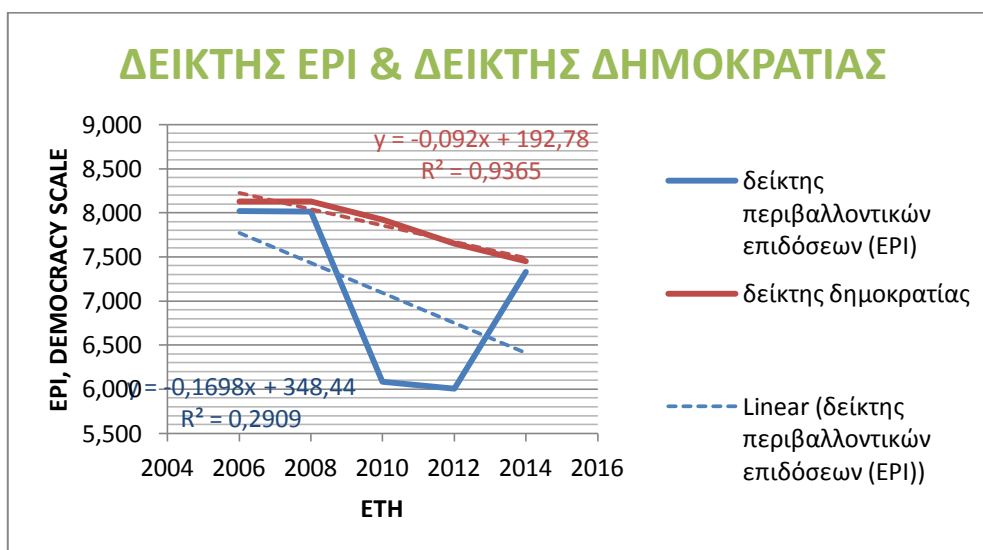
63

ΔΕΙΚΤΕΣ					
ΕΤΗ	δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων (EPI)	δείκτης δημοκρατίας	κατηγορία δημοκρατίας	δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης (HDI)	κατηγορία ανθρώπινης ανάπτυξης
2006	80,200	8,130	πλήρης δημοκρατία	0,858	πολύ υψηλή
2008	80,165	8,130	πλήρης δημοκρατία	0,858	πολύ υψηλή
2010	60,866	7,920	ατελής δημοκρατία	0,856	πολύ υψηλή
2012	60,040	7,650	ατελής δημοκρατία	0,854	πολύ υψηλή
2014	73,280	7,450	ατελής δημοκρατία	0,853	πολύ υψηλή

Πίνακας 6-0-1: το προφίλ της Ελλάδας

Η διαφοροποίηση στην κατηγορία καθεστώτος από τέλεια σε ατελή δημοκρατία αιτιολογείται από τις κυβερνήσεις τεχνοκρατών έναντι πολιτικών προσώπων (κυβέρνηση Προβόπουλου) και από τις διαδοχικές εκλογικές διαδικασίες σε διάστημα μικρότερο της προβλεπόμενης από το Σύνταγμα τετραετίας.

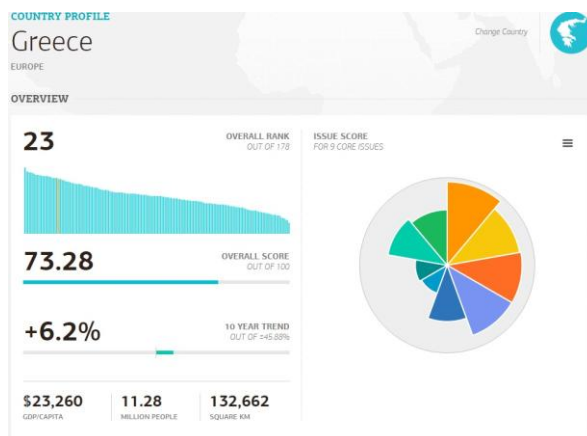
Επιπλέον, η συσχέτιση μεταξύ του δείκτη περιβαλλοντικών επιδόσεων και δείκτη δημοκρατίας απεικονίζεται στο ακόλουθο γράφημα:

Εικόνα 6-1: σχέση EPI - Democracy: Ελλάδα 2006-2014

Είναι προφανές από το σχήμα, πως τόσο ο δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων όσο και ο δείκτης δημοκρατίας βαίνουν φθίνοντες για την χρονική περίοδο 2006-2012, ενώ το έτος 2012 ο δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων φαίνεται να ανεβαίνει πάλι, χωρίς, όμως, να φτάνει στα αρχικά επίπεδα του 2006.

Ειδικά, για το έτος 2014, η περιβαλλοντική εικόνα της Ελλάδας έχει ως εξής:

Εικόνα 6-0-2: περιβαλλοντική εικόνα Ελλάδας 2014 (πηγή: <http://epi.yale.edu/epi/country-profile/greece>)

Από τα παραπάνω στοιχεία, φαίνεται πως η Ελλάδα, η οποία για το έτος 2014 βρίσκεται 23^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη για τον δείκτη περιβαλλοντικών επιδόσεων, έχει βελτιώσει τον δείκτη EPI κατά 6,2% τα τελευταία δέκα έτη. Ωστόσο, παρατηρείται πως για το διάστημα ετών 2010-2012 η πτώση της στον δείκτη δημοκρατίας είναι συνακόλουθη με την πτώση στον δείκτη περιβαλλοντικών επιδόσεων, επιβεβαιώνοντας την υπόθεση έρευνας, ότι, δηλαδή, το επίπεδο δημοκρατίας και ο δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων σχετίζονται θετικά. Τα δεδομένα αποδεικνύουν, επίσης, πως ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης παίζει ρόλο στην σχέση περιβαλλοντικών επιδόσεων και δημοκρατίας, ενώ το είδος πολιτισμικής κουλτούρας ανταποκρίνεται στα πορίσματα της έρευνας, κατατάσσοντάς την σε υψηλή συσχέτιση EPI-δημοκρατίας, αλλά όχι στο μέγιστο επίπεδο.

6.2 πρόταση άσκησης δημόσιας πολιτικής

Προκειμένου να προβούμε στην πρόταση άσκησης δημόσιας πολιτικής, προαπαιτείται η αποσαφήνιση ορισμένων όρων. Καταρχάς, μια δημόσια πολιτική συνιστά ένα κανονιστικό πλαίσιο δράσης, συνδυάζει στοιχεία δημόσιας ισχύος και στοιχεία εμπειρογνωμοσύνης και, τέλος, τείνει να συνιστά ένα σύστημα τοπικής τάξης (Muller and Surel, 2002). Από τον ορισμό του Anderson, σύμφωνα με τον οποίον *“Δημόσια πολιτική είναι μια σειρά σκόπιμων και σχετικά σταθερών ενεργειών, που αναπτύσσονται από κυβερνητικά σώματα και γενικότερα από επίσημους φορείς εξουσίας, για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος ή ενός ζητήματος που προκαλεί το ενδιαφέρον”* (Anderson, 2006), προκύπτει ότι η έννοια της δημόσιας πολιτικής δεν είναι αυτόνομη, παρά πλαισιώνεται από μια σειρά εννοιών:

Πρόβλημα (problem): αναφέρεται στις αντιλήψεις περί των δημοσίων προβλημάτων, που πρέπει να αντιμετωπιστούν από την κυβέρνηση.

Δημόσια Πολιτική (policy): είναι ευρύτερη έννοια από αυτήν της απόφασης, αφού κάθε πολιτική περιλαμβάνει εξ ορισμού ένα σύνολο αποφάσεων, αλλά υποδηλώνει συγχρόνως και την πρόθεση να ληφθούν αποφάσεις στο μέλλον, είναι τόσο οι πράξεις και οι μη-πράξεις της κυβέρνησης.

Πολιτική (politics): αφορά στις εθνικές προτεραιότητες, στις πιθανές διοικητικές

ανατροπές και στις πιέσεις από ομάδες συμφερόντων.

Ημερήσια Διάταξη (agenda setting): συλλογή προβλημάτων, κατανόηση αιτιών, συμβολισμοί, λύσεις και άλλα στοιχεία του δημόσιου προβληματισμού, που προσελκύουν το ενδιαφέρον του κυβέρνησης, ώστε να τα εντάξει στο πρόγραμμά της. Η διαδικασία με την οποία τα αιτήματα μετατρέπονται σε δημόσια προβλήματα και οι διαμορφωτές πολιτικής επιλέγουν ή νιώθουν υποχρεωμένοι να ασχοληθούν μαζί τους.

Οι δημόσιες πολιτικές έχουν διακριθεί σε κατηγορίες, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στην κοινωνία (Lowi, 1964), ανάλογα με τις διαστάσεις τους (Edelman, 1976) και ανάλογα με την βαρύτητα στο περιεχόμενο ή την διαδικασία τους (Anderson, 2006). Ο ακόλουθος πίνακας αποτυπώνει την κατηγοριοποίησή τους:

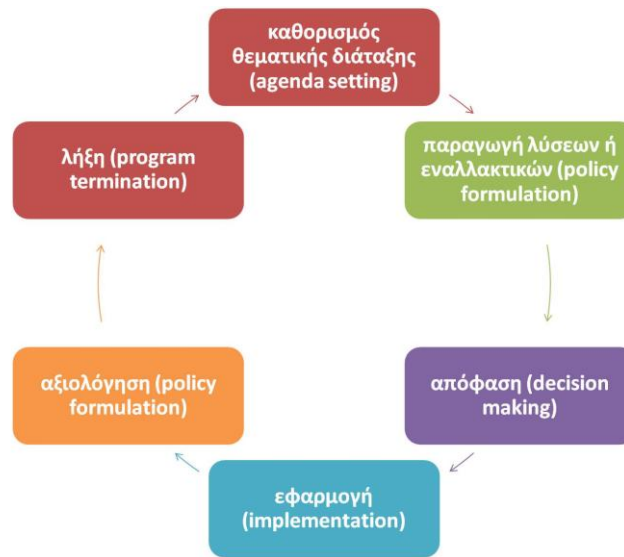
ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ		
Lowi, 1964	Edelman, 1976	Anderson, 2003
διανεμητικές	υλικές	ουσιαστικές
Περιλαμβάνουν την κατανομή υπηρεσιών και ωφελειών σε συγκεκριμένα τμήματα του πληθυσμού και, κατά κανόνα, περιλαμβάνουν την χρήση δημόσιων πόρων.	Προσφέρουν υλικούς πόρους ή ουσιαστική δύναμη στους ωφελομένους ή προκαλούν πραγματικά μειονεκτήματα σε άλλους.	Περιλαμβάνουν τις δραστηριότητες της πολιτείας που προσφέρουν άμεσα οφέλη και κόστη στους πολίτες.
αναδιανεμητικές	συμβολικές	διαδικαστικές
Περιλαμβάνουν τις σκόπιμες προσπάθειες της πολιτείας να μεταβάλει την κατανομή της ευημερίας, του εισοδήματος, της ιδιοκτησίας ή των δικαιωμάτων μεταξύ τάξεων ή ομάδων του πληθυσμού	Έχουν μικρή πραγματική υλική επίπτωση στους ανθρώπους και τους θεσμούς, αλλά απηχούν τις βαθύτερες αξίες.	Αναφέρονται στο πώς πρόκειται να γίνει κάτι, ποιος θα αναλάβει δράση ή στις αρχές που διέπουν μια πολιτική.
ρυθμιστικές		
Θέτουν περιορισμούς και όρια στην συμπεριφορά ατόμων και ομάδων.		
αυτορρυθμιστικές		
Συνιστούν ειδική κατηγορία των ρυθμιστικών και η μόνη διαφορά τους από τις ρυθμιστικές είναι ότι σε αυτή την περίπτωση ο έλεγχος ασκείται από την ίδια την ομάδα.		

Εικόνα 6-0-3: κατηγοριοποίηση δημόσιων πολιτικών

Βάσει των παραπάνω, η δημόσια πολιτική για το περιβάλλον μπορεί να χαρακτηριστεί ως **ρυθμιστική, συμβολική και ουσιαστική**.

Παρά την πολυπλοκότητα των πολιτικών φαινομένων (Sabatier and Jeking-Smith, 1993), συνηθίζεται στην συζήτηση της δημόσιας πολιτικής να ακολουθείται η λογική της κατά στάδια προσέγγισης (Jones, 1970), η οποία επιτρέπει την παρακολούθηση της

ανάπτυξης μιας πολιτικής μέσα από έναν συγκεκριμένο αριθμό σταδίων (stagist approach).

Εικόνα 6-0-4: τα στάδια της δημόσιας πολιτικής (Jones, 1970)

Τα εμπειρικά δεδομένα και τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας που αφορούν στην Ελλάδα μπορούν να ενταχθούν στο πρώτο στάδιο της δημόσιας πολιτικής, δηλαδή στον καθορισμό της θεματικής διάταξης.

Ακολουθώντας την προσέγγιση των Cobb and Elder (Cobb and Elder, 1972) για τον καθορισμό της θεματικής διάταξης, όπως αυτή απεικονίστηκε συνοπτικά στο παρακάτω σχήμα, διαπιστώνουμε πως πρόκειται για μια περίπλοκη αλληλουχία σταδίων (Muller and Surel, 2002).

Εικόνα 6-0-5: ο καθορισμός της θεματικής διάταξης (Cobb and Elder, 1972)

Ειδικότερα:

**αρχικός
προβληματισμός**

Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ περιβάλλοντος και δημοκρατίας;

γεγονός -έναυσμα

Η απάντηση, όπως έχει προκύψει από την ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων, είναι καταφατική. Επιπλέον, φαίνεται η σχέση αυτή να επηρεάζεται από την πολιτισμική κουλτούρα της Ελλάδας, από τον υψηλό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης και από την γεωγραφική θέση της Ελλάδας, αλλά και το γεγονός ότι συνιστά μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

εισηγητής

Προτείνονται εσωτερικοί-θεσμικοί εισηγητές, όπως το Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, αλλά και εξωτερικοί-μη θεσμικοί δρώντες, όπως οι μη κερδοσκοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις, ομάδες πίεσης πολιτών, ή η επιστημονική κοινότητα.

**χαρακτηριστικά
προβλήματος**

Το κύριο χαρακτηριστικό του προβλήματος είναι η πολυπλοκότητά του και η αλληλεπίδρασή του με τους δημοκρατικούς θεσμούς και την ποιότητα της δημοκρατίας. Προκειμένου η Ελλάδα να βελτιώσει τους περιβαλλοντικούς της δείκτες, φαίνεται πως πρέπει παράλληλα να ανακτήσει το χαμένο έδαφος στην ποιότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος.

**κινητοποίηση
των συμβόλων**

Όσον αφορά στην κινητοποίηση των συμβόλων, δηλαδή στην ανάδειξη ιδιαίτερων κωδίκων σε κάθε κοινωνικό υποσύστημα, ώστε να απλοποιείται η συνθετότητα του προβλήματος, ρυθμίζοντας ταυτόχρονα την λειτουργία των υποσυστημάτων (Luhmann, 1982), η Ελλάδα φαίνεται να βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση, αφού η πολιτισμική της κουλτούρα είτε βάσει Hall είτε βάσει Lewis, ευνοεί τα συγκαλυμμένα και έμμεσα μηνύματα και την χρήση μεταφορών, ενώ η μη λεκτική επικοινωνία είναι έντονη και διαρκής.

**ενίσχυση μέσω
των ΜΜΕ**

Ο συνδετικός κρίκος όλων των δράσεων των παραπάνω δρώντων -θεσμικών ή μη- είναι η κοινή τους επιδίωξη να προβάλλονται οι θέσεις και οι ενέργειές τους από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Άλλωστε, σύμφωνα με τις βασικές αρχές της επικοινωνίας (McCombs and Shaw, 1972), αν ένα θέμα δεν ενταχθεί στην ημερήσια διάταξη των

MME, ώστε να προκληθεί συζήτηση ανάμεσα στα κοινά ενδιαφέροντος ή το ευρύ κοινό, είναι μάλλον δύσκολο να ενταχθεί και στην κυβερνητική ατζέντα, αν δεν ήταν αρχικός της στόχος να το εντάξει.

Διεύρυνση του κοινού

Η διεύρυνση του κοινού επικεντρώνεται στην πολυμορφία των δρώντων που συμμετέχουν στην κατασκευή της δημόσιας δράσης (Muller and Surel, 2002) και διακρίνονται σε πέντε (5) τύπους (Rhodes and Marsh, 1992):

- i. το θεματικό δίκτυο, εν προκειμένω οι άμεσα ενδιαφερόμενοι για το περιβάλλον
- ii. το δίκτυο παραγωγών, οι οποίοι έχουν οικονομικά συμφέροντα από την άσκηση της δημόσιας πολιτικής
- iii. το διακυβερνητικό δίκτυο, που δηλώνει την συνάρθρωση των αρμόδιων αρχών σε οριζόντιο επίπεδο
- iv. το επαγγελματικό δίκτυο, που παραπέμπει στην κάθετη οργάνωση των σχετικών επαγγελματιών
- v. την κοινότητα των δημόσιων πολιτικών, η οποία οργανώνεται σε οριζόντιο και κάθετο επίπεδο και συνεισφέρει στις εκροές της δημόσιας πολιτικής.

69

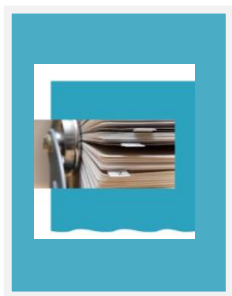
Θεσμικά φίλτρα

Από την ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων, προκύπτει ότι τα κυρίαρχα θεσμικά φίλτρα αφορούν στους δημοκρατικούς θεσμούς.

Θεματική διάταξη

Αν ακολουθηθούν όλα τα παραπάνω, τότε τα περιβαλλοντικά ζητήματα θα τεθούν στην θεματική διάταξη, στο πλαίσιο που τους αναλογεί, δηλαδή πλάι στην εύρυθμη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, με τους οποίους συνδέονται θετικά.

Συμπερασματικά, καταλήγουμε ότι τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας μπορούν να αποτελέσουν έναυσμα για να τεθεί η συζήτηση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα στην χώρα μας σε ένα πιο αυστηρό πλαίσιο, και οι περιβαλλοντικοί στόχοι που θα τίθενται να προστατεύονται από ένα ρυθμιστικό πλαίσιο, το οποίο δεν θα προασπίζεται μόνο το περιβάλλον, αλλά και την ποιότητα της δημοκρατίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ενότητα 0: εισαγωγή

- Farzin, Y. Hossein and Bond, Craig A. (2006). Democracy and Environmental Quality. *Journal of Development Economics*.
- Gallagher, K. and Thacker, S. (2008). "Democracy, Income, and Environmental Quality," *Working Papers 164*, Political Economy Research Institute, University of Massachusetts at Amherst.
- Stern, David (2005). *Global Sulfur Emissions from 1850 to 2000*. *Chemosphere* 58:163-175.
- Yandle, B., Vijayaraghavan, M. and Bhattarai, M. (2002). The Environmental Kuznets Curve: A Primer. *PERC Research Study 02-1*, March.

ενότητα 1: βιβλιογραφική ανασκόπηση

- Aguilera-Klink, F. and Sanchez-Garcia, J. (2005). *Environmental Degradation as a Result of Democratic Disruption: the case of the Canary Islands* cited in Pellegrini et al.
- Achterberg, W. (1993). Can liberal democracy survive the environmental crisis? Sustainability, liberal neutrality and overlapping consensus. In: Dobson, A., Lucardie, P. (Eds.), *The Politics of Nature. Explorations in Green Political Theory*. Routledge, London.
- Barrett, S., Graddy, K.F. (2000), Growth and the environment. *Environment and Development Economics* 5 (4): 433 - 456.
- Berge, E. (1994). Democracy and Human Rights: Conditions for Sustainable Resource Utilization. In *Who Pays the Price? The Sociocultural Context of Environmental Crisis*, edited by B. R. Johnson. Covelo, CA: Island Press.
- Bernauer, T., & Koubi, V. (2009). Effects of political institutions on air quality. *Ecological Economics*, 68(5), 1355–1365.
- Bernauer, T., Koubi, V. (2009). Effects of political institutions on air quality. *Ecological Economics*. 68: 1355 - 1365.
- Boix, C., Adsera, A., Payne, M. (2003), Are you being served? Political accountability and quality of government. *Journal of Law, Economics and Organization*, 19: 445 - 490.
- Buitenzorgy, M. and Mol, A.P.J. (2011). Does Democracy Lead to a Better Environment? Deforestation and the Democratic Transition Peak. *Environmental and Resource Economics*, 48:59 - 70

- Campbell, David F.J., Barth Thorsten D., Pözlbauer Paul and Pözlbauer Georg (2015). Democracy Ranking (Edition 2014): *The Quality of Democracy in the World*. Vienna: Democracy Ranking
- Collier, P. (2007). *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and what Can Be Done about it*. Oxford University Press, Oxford.
- Congleton, R.D. (1992). Political Institutions and Pollution Control. *Review of Economics and Statistics*, 74:412–421.
- Dahl, Robert A. (1998). *On Democracy*. London: Yale University Press
- Damania, R. (2002). Environmental Controls with Corrupt Bureaucrats. *Environment and Development Economics*, 7, pp.407-427
- Dasgupta, P. and Maler, K.G. (1995). Poverty, Institutions and the Environmental Resource Base in: Behrman, J, Srinivaan, T.N. (Eds.), *Handbook of Development Economics*, vol.3A, Elsevier Science, Amsterdam (Chapter 39)
- Deacon, R.T. (1999). Dictatorship, Democracy and the Provision of Public Goods, cited in Pellegrini et al.
- Democracy Reporting International (DRI), International Consensus: *Essential Elements of Democracy*, October 2011.
- Dryzek, J.S. (1987). *Rational Ecology: Environment and Political Economy*. Oxford: Blackwell.
- Ehrlich, P.R. (1968). *The Population Bomb*. New York: Ballantine
- Farzin, Y. H., & Bond, C. A. (2006). Democracy and environmental quality. *Journal of Development Economics*, 81(1), 213–235.
- Fredriksson, P.G. and Millimet, D.L. (2001). Bureaucratic Corruption and Environmental Policy: Theory and Evidence from the United States, unpublished manuscript, cited in Pellegrini et al.
- Fredriksson, P.G., Neumayer, E., Damania, R. and Gates, S. (2005). Environmentalism, Democracy and Pollution Control. *Journal of Environmental Economics and Management*, 49: 343 - 365
- Gleditsch, N.P. and Sverdrup, B.O.(2003). Democracy and the Environment. In Human Security and the Environment: International Comparisons, edited by Edward Paper and Michael Redclift. London: Elgar.
- Grafton, R.K. and Knowles, S. (2004). Social Capital and National Environmental Performance: a cross sectional analysis, *Journal of Environmental Development*, 13 (4): 336-370
- Harbaugh, W. T., Levinson, A., & Wilson, D. M. (2002). Reexamining the empirical evidence for an environmental Kuznets curve. *Review of Economics and Statistics*, 84(3), 541–551.
- Hardin, G. (1968). Tragedy of Commons, *Science*, 162, pp.1243-1248

- Heilbroner, R.L. (1974). *An Inquiry into the Human Prospect*, New York: Norton
- Heywood, Andrew (2013). *Διεθνείς Σχέσεις και πολιτική στην παγκόσμια εποχή*. Αθήνα, εκδόσεις Κριτική, σελ.625-668
- Jagers, S.C. (2007). *Prospects for Green Liberal Democracy*. University Press of America, Lanham.
- Keefer, P. (2007). Clientelism, credibility, and the policy choices of young democracies. *American Journal of Political Science*, 51 (4), 804 - 821.
- Kotov, V. and Nikitina, E. (1995). Russia and International Environmental Cooperation. In *Green Globe Yearbook of International Cooperation on Environment and Development*, edited by H. O. Bergesen and G. Parmann. Oxford: Oxford University Press.
- Lafferty, W.M., Meadowcroft, J. (1995). *Democracy and the Environment. Problems and Prospects*. Edward Elgar, Cheltenham.
- Li, Q. and Reuveny, R.. (2003). Economic Globalization and Democracy: An Empirical Analysis. *British Journal of Political Science*, 33:29–54.
- Li, Q. and Reuveny, R. (2006). Democracy and Environmental Degradation. *International Studies Quarterly*, 50, pp. 935-956
- Lopez, R. and Mitra, S. (2000). Corruption, Pollution and the Kuznets Environment Curve, *Journal of Environmental Economics and Management*, 40, pp. 137-150
- Magnani, E. (2000). The Environmental Kuznets Curve, Environmental Protection Policy and Income Distribution. *Ecological Economics*, 32 (3), pp. 431-443
- McCloskey, H.J. (1983). *Ecological Ethics and Politics*. Totowa, NJ: Rowman and Littlefield
- McGuire, M.C. and Olson, M. (1996). The Economics of Autocracy and Majority Rule: the invisible hand and the use of force. *Journal of Economic Literature*, 34 (1), pp.72-96
- Midlarsky, M. (1998). Democracy and the Environment: An Empirical Assessment. *Journal of Peace Research*, 35:341–361.
- Mill, John Stuart, (1958). *Considerations on Representative Government*. New York: Liberal Arts Press
- Neumayer, E. (2002). Do democracies exhibit stronger international environmental commitment? A cross-country analysis. *Journal of Peace Research*, 39 (2), 139 - 164.
- Paehlke, R. (1996). Environmental Challenges to Democratic Practice. In *Democracy and the Environment: Problems and Prospects*, edited by William Lafferty and James Meadowcroft. Cheltenham,U.K.: Edward Elgar.
- Payne, R.A. (1995). Freedom and the Environment, *Journal of Democracy*, 6 (3), pp.41-55
- Pellegrini, L. and Gerlagh, R. (2006). Corruption, Democracy and Environmental Policy: an empirical contribution to the debate. *The Journal of Environmental Development*, Vol.15, number 3, p.332-354

- Povitkina, M., Jagers, S.C. et al. (2015). Democracy, Development and the Marine Environment - a global time series investigation. *Ocean and Coastal Management*, 105: 25-34
- Roberts, J. T., & Parks, B. C. (2007). *A climate of injustice: Global inequality, north-south politics, and climate policy*. Cambridge (MA): MIT Press.
- Rothstein, B. (2011). *The Quality of Government: Corruption, Social Trust and Inequality in International Perspective*. University of Chicago Press, Chicago.
- Schultz, C.B. and Crockett, T.R. (1990). Economic Development, Democratization and Environmental Protection in Eastern Europe. *Boston College Environmental Affairs Law Review*, 18, pp. 53-84
- Scruggs, L. A. (1998). Political and economic inequality and the environment. *Ecological Economics*, 26(3): 259-275.
- Sen, A. (1994). *Liberty and Poverty: Political Rights and Economics*. *New Republic* 210:31-37.
- Sjostedt, M. and Jagers, S. (2014). Democracy and environment revisited: the case of African fisheries. *Marine Policy*, 43 (1): 143 - 148.
- Spilker, G. (2012). Helpful organizations: membership in international organizations and environmental quality in developing countries. *British Journal of Political Science*, 42: 345 - 370.
- Torras, M., & Boyce, J. K. (1998). Income, inequality, and pollution: a reassessment of the environmental Kuznets curve. *Ecological Economics*, 25(2), 147-160.
- UNEP Compendium on Human Rights and the Environment, Nairobi, 2009
- Walker, P.A. (1999). Democracy and environment: congruencies and contradictions in southern Africa. *Political Geography*, 18, 257 - 284.
- Ward, H. (2008). Liberal democracy and sustainability. *Environmental Politics*, 17 (3): 386 - 409.
- Weiss, E.B. and Jacobsen, H.K. (1999). Getting Countries to Comply with International Agreements. *Environment* 41:16-23.
- Wurster, S. (2013). Comparing ecological sustainability in autocracies and democracies, *Contemporary Politics*, 19 (1): 76 - 93.
- You, W., Zhu, H., Yu, K. and Peng, C. (2015). Democracy, Financial Openness, and Global Carbon Dioxide Emissions: Heterogeneity Across Existing Emission Levels. *World Development*, 66 (C): 189 - 207

ενότητα 2: εμπειρικό υλικό

- Gerken, Heather (2009). *The Democracy Index: why our election system is failing and how to fix it*. Princeton University Press, USA

- Emerson, J., D. C. Esty, M.A. Levy, C.H. Kim, V. Mara, A. de Sherbinin, and T. Srebotnjak (2010). *2010 Environmental Performance Index*. New Haven: Yale Center for Environmental Law and Policy
- Emerson, J.W., A. Hsu, M.A. Levy, A. de Sherbinin, V. Mara, D.C. Esty, and M. Jaiteh (2012). *2012 Environmental Performance Index and Pilot Trend Environmental Performance Index*. New Haven: Yale Center for Environmental Law and Policy.
- Esty, Daniel C., M.A. Levy, C.H. Kim, A. de Sherbinin, T. Srebotnjak, and V. Mara (2008). *2008 Environmental Performance Index*. New Haven: Yale Center for Environmental Law and Policy.
- Esty, Daniel C., Marc A. Levy, Tanja Srebotnjak, Alexander de Sherbinin, Christine H. Kim, and Bridget Anderson (2006). *Pilot 2006 Environmental Performance Index*. New Haven: Yale Center for Environmental Law & Policy.
- Hall, E.T. (1966). *The Hidden Dimension*. New York: Doubleday
- Hall, E.T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Doubleday
- Hall, E.T. (1983). *The Dance of Life, The Other Dimension of Time*. New York: Doubleday
- Hall, E.T. (1985). *Hidden Differences: Studies in International Communication*. Hamburg: Grunder and Jahr
- Hall, E. T., & Hall, M. R. (1987). *Hidden differences. Doing business with the Japanese*. Nueva York: Doubleday, κεφάλαιο 21
- Hofstede G. Dimensions of Culture and Edward T. Hall's Time Orientatio.pdf An Intercultural Organization Development Tool compiled by Andy Tamas 2007, www.tamas.com
- Hofstede, G. (1997). The Archimedes effect. Working at the interface of cultures: 18 lives in social science. M. H. Bond. London, Routledge: 47-61.
- Hofstede, G. (1998). Attitudes, Values and Organizational Culture: Disentangling the concepts. *Organization Studies*, 19(3): 477.
- House Robert J (1998). A Brief History of GLOBE, *Journal of Managerial Psychology*, Vol.13, No3/4, pp.230-240
- House, R.J., Hanges, P.J., Javidan, M., Dorfman, P.W., & Gupta, V. (eds.). (2004). *Culture, Leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Societies*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Hsu, A., J. Emerson, M. Levy, A. de Sherbinin, L. Johnson, O. Malik, J. Schwartz, and M. Jaiteh. (2014). *The 2014 Environmental Performance Index*. New Haven, CT: Yale Center for Environmental Law & Policy. Available: www.epi.yale.edu
- Javidan, M., & Dastmalchian, A. (2009). Managerial implications of the GLOBE project: A study of 62 societies. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 47(1), 41
- Lewis, Richard D. (2007). *When Cultures Collide, Leading Across Cultures*. 3rd ed. Nicholas Bradley Intl. Boston

Macionis, John J (2008). *Sociology*. 12th ed. Pearson International Edition, New Jersey, pp. 57-87

"*Democracy Index 2010: Democracy in retreat*". Economist Intelligence Unit. 6 December 2010.

"*Democracy index 2011: Democracy under stress*". Economist Intelligence Unit. 14 December 2011.

"*Democracy index 2011: Democracy under stress*". Economist Intelligence Unit. 14 December 2011.

"*Democracy index 2012: Democracy at a standstill*", Economist Intelligence Unit. 14 March 2013.

"*Index of Democracy 2008*". Economist Intelligence Unit. 21 October 2008.

"*Democracy Index 2014: Democracy and its Discontents*", Economist Intelligence Unit, 2015.

UNDP (2006). *Human Development Report 2006, Beyond scarcity: Power, poverty and the global water crisis*. United Nations Development Programme, New York: Palgrave Macmillan.

UNDP (2007). *Human Development Report 2007/8, Fighting climate change: Human solidarity in a divided world*. United Nations Development Programme, New York: Palgrave Macmillan.

UNDP (2011). *Human Development Report 2011, Sustainability and Equity: A Better Future for All*. United Nations Development Programme, New York: Palgrave Macmillan, available at: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2011>

UNDP (2014) *Human Development Report Technical Notes 2014*

<http://wdi.worldbank.org/table/5.9.2> (visited 22.07.2015)

<http://epi.yale.edu/> (visited from 01.07.2015-08.08.2015)

<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> (visited 23.07.2015)

<http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components> (visited 23.07.2015)

<http://www.businessinsider.com/the-lewis-model-2013-9> (visited 21.07.2015)

<http://www.crossculture.com> (visited 20.07.2015)

<http://www.eiu.com/> (visited from 01.07.2015-08.08.2015)

<http://www.geerthofstede.nl> (visited 20-30.07.2015)

<http://www.worldbank.org/ida/what-is-ida.html> (visited 22.07.2015)

<https://freedomhouse.org/about-us> (visited 20-24.07.2015)

ενότητα 3: μεθοδολογία

Aczel, A. et Sounderpandian, J. (2009). *Complete Business Statistics*. 7th ed, McGraw Hill, New York, pp. 3-47 and 621-685

Churchill, G. (1999). *Marketing Research Methodological Foundation*. 7th ed, Harcourt College Publishers, USA, pp. 97- 180, 213-269, 629- 887, 959-990

Davis, S. et Smith, R. (2005). *An Introduction to Statistics and Research Methods*. Pearson Prentice Hall, New Jersey, pp.127-143, 434-459, 460-481

<http://www.stat-athens.aueb.gr/~exek/NPar-Statistics/chapter1.pdf> (visited on 24.07.2015)

<http://support.minitab.com/en-us/minitab/17/topic-library/> (visited on 13.07.2015 – 03.08.2015)

ενότητα 4: αποτελέσματα

Anderson, T.W. and Darling, D.A. (1954). "A Test of Goodness-of-Fit". *Journal of the American Statistical Association*, 49: 765–769.

D'Agostino, P. (1986). "Tests for the Normal Distribution" in D'Agostino, R.B. and Stephens, M.A. *Goodness-of-Fit Techniques*. New York: Marcel Dekker.

Corder, G.W. and Foreman, D.I. (2009) "Nonparametric Statistics for Non-Statisticians: A Step-by-Step Approach", Wiley, <http://onlinelibrary.wiley.com/> (visited July 2015)

http://www.graphpad.com/guides/prism/6/statistics/index.htm?stat_interpreting_results_correlati.htm (visited July 2015)

<http://www.statstutor.ac.uk/resources/uploaded/spearmans.pdf> (visited July 2015)

ενότητα 6: η περίπτωση της Ελλάδας

Anderson, J. E. (2003). *Public policymaking: An introduction*. Boston: Houghton

Cobb, R.W. and Elder, C.D. (1983). *The Political Uses of Symbols*. Longman, New York

Edelman, M. (1976). *The Symbolic Uses of Politics*. Urbana, University of Illinois Press

Jones, C.O. (1970). *An Introduction to the Study of Public Policy*. Belmont, Duxbury Press

Lowi, T. (1964). American Business, Public Policy, Case Studies and Political Theory. *World Politics*, Vol.16

- Luhmann, N. (1982). *The Differentiation of Society*. New York, Columbia University Press
- McCombs, M.E. and Shaw, D.L. (1972). The Agenda Setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, 36:176-187
- Muller, P. and Surel, Y. (2002). *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους: ανάλυση των δημόσιων πολιτικών*. Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα
- Rhodes, R. A. W.; Marsh, David (1992). *Policy networks in British government*. New York: Clarendon Press Oxford University Press
- Sabatier, P. and Jeking-Smith, H. (1993). *Policy Change and Learning*. Boulder, Westview Press

<http://epi.yale.edu/epi/country-profile/greece>, visited on August 10th, 2015

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

7.1 Μη Αξιοποιήσιμες Πηγές Δεδομένων για την ενότητα 2: Εμπειρικό Υλικό

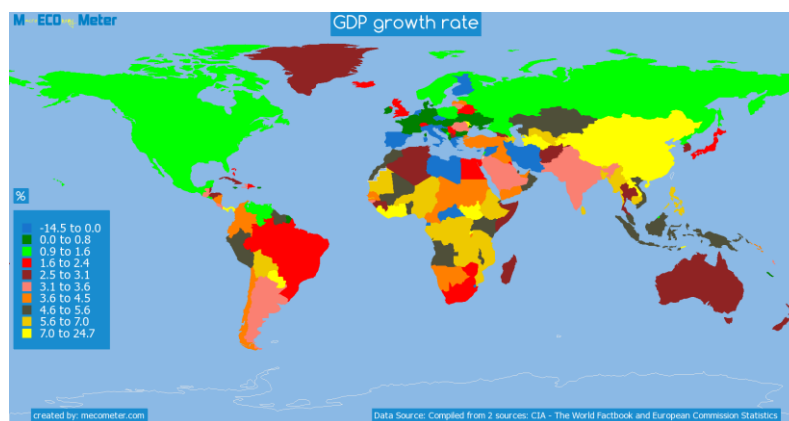
7.1.1 GDP (gross domestic product) – ακαθάριστο εθνικό προϊόν

Η πηγή που χρησιμοποιήθηκε για το ακαθάριστο εθνικό προϊόν των κρατών είναι το The World Factbook (το παγκόσμιο βιβλίο δεδομένων), μια ηλεκτρονική βιβλιοθήκη που δημιούργησε η CIA για την πληροφόρηση των

αμερικανικών κυβερνήσεων σχετικά με την ιστορία, τους λαούς, την κυβέρνηση, την οικονομία, την ενέργεια, τις επικοινωνίες, τις μεταφορές, τον στρατό και τις διεθνείς σχέσεις 267 κρατών. (<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/>). Στην βάση δεδομένων που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της εργασίας, καταγράφεται το ακαθάριστο εθνικό προϊόν του κάθε κράτους τόσο αριθμητικά σε δολάρια, όσο και ποσοστιαία. Επιπλέον, διατηρήθηκε ο κωδικός του κάθε κράτους (για παράδειγμα: Ελλάδα – GRC), όπως υπάρχει στο World Factbook.

Στον ακόλουθο χάρτη, αποτυπώνεται η ποσοστιαία ανάπτυξη του ακαθάριστου εθνικού προϊόν για το έτος 2014, όπως καταγράφηκε στο site www.mecometer.com το οποίο χρησιμοποιεί στοιχεία από το The World Factbook και τα στατιστικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

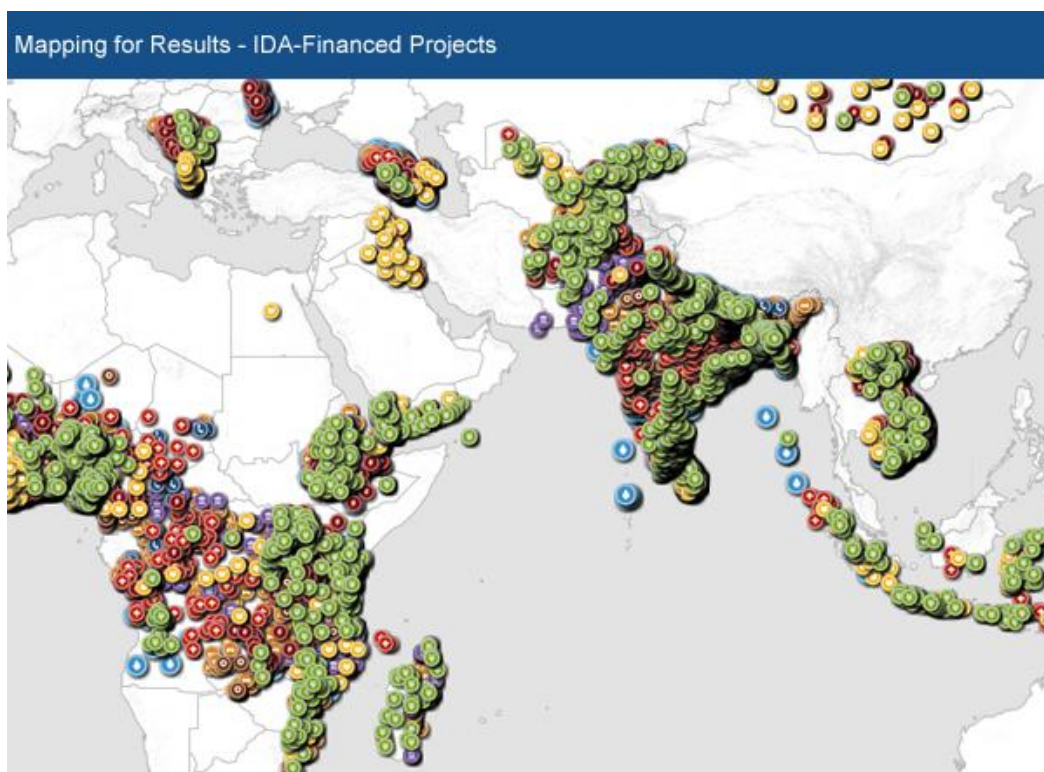
Εικόνα 7-0-1: χαρτογράφηση ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ (2014)

7.1.2 IDA (international development association) – ένωση διεθνούς ανάπτυξης

Η IDA, η οποία ιδρύθηκε το 1960, είναι μέλος της παγκόσμιας τράπεζας (world bank) και στόχο έχει να βοηθήσει τις φτωχότερες χώρες παρέχοντας σε αυτές δάνεια, προκειμένου να δώσει ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη, να μειώσει τις ανισότητες και να βελτιώσει τις ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης. Κάθε χρόνο δημοσιεύει αναφορές (reports) τα οποία κατατάσσουν τις υποβοηθούμενες χώρες σε κλίμακα 1 (χαμηλό) – 6 (υψηλό) για καθένα από τα δεκαέξι (16) κριτήρια και κατόπιν στην ίδια κλίμακα προκύπτει ο μέσος όρος της βαθμολόγησης των κριτηρίων αυτών. Ενδεικτικά, τα κριτήρια αφορούν στα πεδία: δημόσιες πολιτικές για κοινωνική ενσωμάτωση και ισότητα, διοίκηση δημόσιου τομέα και θεσμών και μακροοικονομικά στοιχεία. (<http://wdi.worldbank.org/table/5.9.2>)

Στον παρακάτω χάρτη, απεικονίζονται γραφικά τα κράτη που μετέχουν στο πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης:

Εικόνα 7-0-2: χαρτογράφηση IDA (2014)

7.1.3 Freedom Press Score & Freedom Press Rating – δείκτες & ταξινόμηση ελευθερίας τύπου

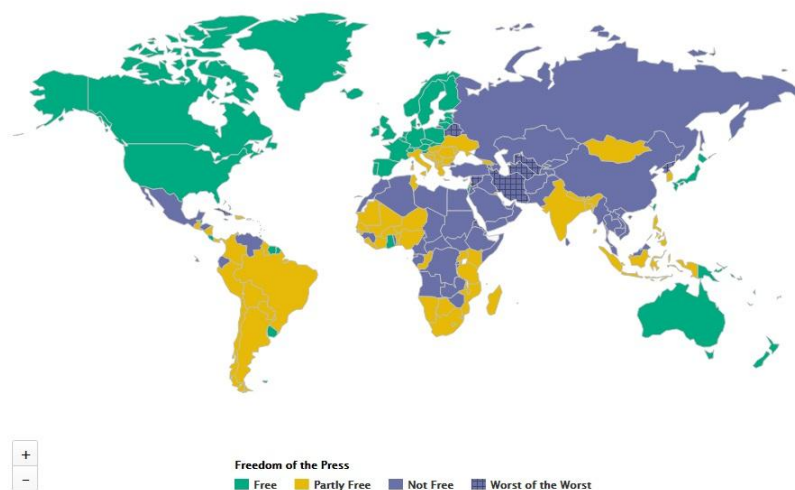
Το Freedom House (Οίκος Ελευθερίας) είναι ανεξάρτητος οργανισμός, ο οποίος ιδρύθηκε το 1941 και αυτοπροσδιορίζεται ως “φρουρός” (*watchdog*, <https://freedomhouse.org/about-us>) της ελευθερίας παγκοσμίως. Μία από τις βασικές εργασίες του είναι η διεξαγωγή ερευνών και η δημοσίευση των αποτελεσμάτων τους σε ετήσιες αναφορές, με κύριο αντικείμενο την ελευθερία στις διάφορες πτυχές της: στον κόσμο, στο διαδίκτυο, στον τύπο, στα κράτη, στα θρησκευτικά πιστεύω κ.ο.κ. Στα πλαίσια της εργασίας αυτής, συμπεριλήφθηκαν στην βάση δεδομένων οι αναφορές για την ελευθερία του τύπου και των ραδιοτηλεοπτικών μέσων, και η ταξινόμηση των κρατών ανάλογα με τον βαθμό που έλαβαν σε κλίμακα 0 (καμμία κρατική παρέμβαση) -100 (απόλυτη κρατική παρέμβαση).

βαθμολόγηση	χαρακτηρισμός κρατών	επίπεδο ελευθερίας τύπου
0 -30	free - F	ελεύθερο
31 - 60	partly free - PF	μερικώς ελεύθερο
61 - 100	not free - NF	ανελεύθερο

Πίνακας 7-0-1: κατηγοριοποίηση ελευθερίας τύπου

Στον ακόλουθο χάρτη, απεικονίζονται γραφικά τα κράτη ανάλογα με τον βαθμό ελευθερίας των έντυπων και ραδιοτηλεοπτικών μέσων, για το έτος 2015.

Εικόνα 7-0-3: χαρτογράφηση Freedom Press (2015)

7.1.4 The Hofstede IBM Study – η μελέτη του Hofstede

Ο Geert Hofstede ανέπτυξε την επιρροή της κουλτούρας, αφού μελέτησε επί τέσσερα (4) έτη 117.000 εργαζομένους της IBM σε 72¹⁵, καταλήγοντας στο μοντέλο των αρχικά τεσσάρων και αργότερα πέντε διαστάσεων του πολιτισμού, οι οποίες δύναται να ερμηνεύσουν τις συμπεριφορές των ατόμων βάσει της εθνικής τους κουλτούρας.

Εικόνα 7-0-4:
Geert Hofstede
(1928-)

i. Power Distance - PDI - Απόσταση ισχύος

Η απόσταση δύναμης είναι η ατομική εκτίμηση της διαφοράς μεταξύ των ισχυρών και των αδύναμων μελών μιας κοινωνίας: όσο πιο χαμηλή είναι, τόσο περισσότερο ίσα αισθάνονται τα άτομα μεταξύ τους.

ii. Individualism - IDV - Ατομικισμός

Με αντίποδα την συλλογικότητα, αυτή η παράμετρος καταδεικνύει τον βαθμό στον οποίον τα άτομα στηρίζονται στις δυνάμεις τους ή επιδιώκουν την συμμετοχή τους σε ομάδες. Ουσιαστικά, αυτός ο δείκτης περιγράφει το αξιακό σύστημα της κοινωνίας: ατομικές αξίες και αυτοανάπτυξη ή ομαδικότητα;

iii. Masculinity - MAS - Ανδροπρέπεια

Πέρα από το προφανές, τι ρόλο δηλαδή παίζουν τα δύο φύλα στην κοινωνία, ο συγκεκριμένος δείκτης συνδέει την ανδροπρέπεια με τον ανταγωνισμό και τις υλικές αξίες και θέτει στον αντίποδά του τις κοινωνικές αξίες και την ποιότητα ζωής.

iv. Uncertainty Avoidance - UAI - Αποφυγή αβεβαιότητας

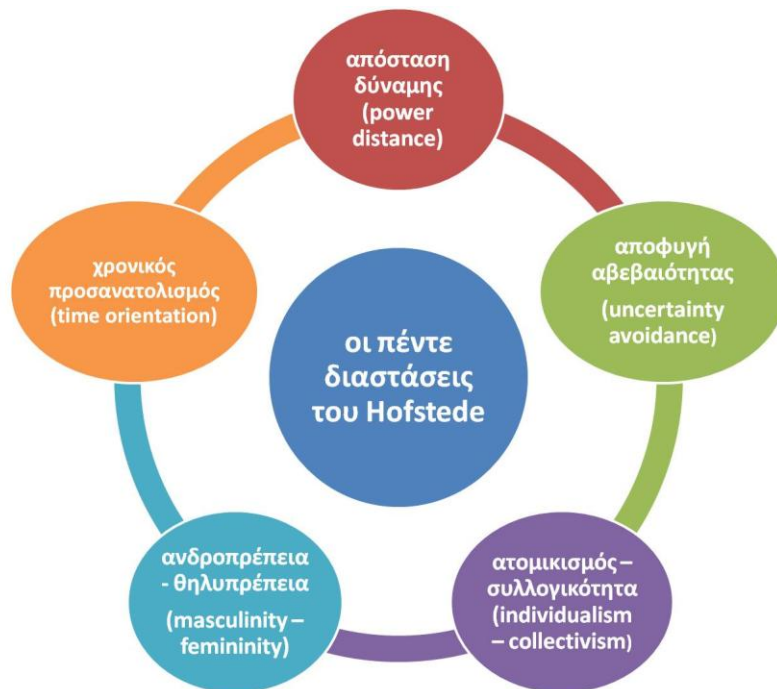
Ο βαθμός αποφυγής αβεβαιότητας δηλώνει την διάθεση ή μη των μελών μιας κοινωνίας να ζουν και να εργάζονται σε συνθήκες τυποποιημένες και προκαθαρισμένες με νόμους και κανόνες ή σε συνθήκες αβεβαιότητας. Όσο υψηλότερος ο δείκτης, τόσο περισσότερο επιθυμούν τα μέλη της κοινωνίας τον προγραμματισμό και την συνέπεια, ενώ όσο χαμηλότερος, τόσο πιο δεκτικά και ευπροσάρμοστα τα άτομα στην αλλαγή.

¹⁵ Η έρευνα του Hofstede αργότερα επεκτάθηκε και σε άλλα κράτη, σε επιπλέον επαγγέλματα ή δραστηριότητες, όπως μαθητές και καταναλωτές.

ν. **Long-Term Orientation - LTO - Βραχυπρόθεσμο εναντίον μακροπρόθεσμου προσανατολισμού**

Ο δείκτης αυτός μετρά την υπομονή των μελών μιας κοινωνίας για την επίτευξη των στόχων τους και υποδηλώνει την διάθεσή τους για αλλαγή και αποδοχή αυτής, εφ' όσον επέλθει.

Σχηματικά, οι πέντε διαστάσεις του Hofstede έχουν ως εξής:

Εικόνα 7-0-5: οι πέντε διαστάσεις του Hofstede

7.1.5 The Globe Study - η μελέτη GLOBE

Με την μελέτη GLOBE (*Global Leadership and Organizational Behavior Effectiveness Research: παγκόσμια έρευνα για την αποτελεσματικότητα της ηγεσίας και της οργανωσιακής συμπεριφοράς*) ο

Εικόνα 7-0-6:
Robert J. House

House συνεχίζει το έργο του Hofstede και με την χρήση ποιοτικών μεθόδων κατέληξε στην ταυτοποίηση εννέα (9) πολιτισμικών χαρακτηριστικών για το κάθε κράτος που μετείχε στην έρευνά του (House,1998):

i. Προσανατολισμός στην απόδοση (Performance orientation)

Αναφέρεται στον βαθμό που ένας οργανισμός ή κοινωνία ενθαρρύνει και ανταμείβει τα μέλη μιας ομάδας για την βελτίωση στην απόδοσή τους και την αριστεία.

ii. Προσανατολισμός στην αυτοπεποίθηση (Assertiveness orientation)

Μετρά τον βαθμό στον οποίο τα άτομα σε έναν οργανισμό ή σε μια κοινωνία έχουν αυτοπεποίθηση, είναι επιθετικά και ανταγωνιστικά.

iii. Προσανατολισμός στο μέλλον (Future orientation)

Μετρά τον βαθμό στον οποίον τα μέλη μιας κοινωνικής ομάδας ή μιας κοινωνίας οραματίζονται το μέλλον, προγραμματίζουν και επενδύουν σε αυτό, αναβάλλοντας την άμεση ικανοποίηση από τις πράξεις τους.

iv. Προσανατολισμός στον ανθρωπισμό (Humane orientation)

Ο βαθμός ενθάρρυνσης του ανθρωπισμού, της φιλικότητας, της ευγένειας και της καλοσύνης.

v. Θεσμική συλλογικότητα (Collectivism I: Institutional collectivism)

Αποτυπώνει τον βαθμό στον οποίον ένας οργανισμός ή μια κοινωνία ενθαρρύνει τις θεσμικές πρακτικές και ανταμείβει την κοινωνική συνεισφορά, την συλλογική δράση και ισοκατανέμει τους πόρους.

vi. Ενδο-ομαδική συλλογικότητα (Collectivism II: In-group collectivism)

Αντανακλά τον βαθμό που τα άτομα εκφράζουν υπερηφάνεια, πίστη και σύνδεσμο με την οικογένειά τους ή την κοινωνική ομάδα στην οποία μετέχουν.

vii. Ισότητα των φύλων (Gender egalitarianism)

Είναι η έκταση περιορισμού των ανισοτήτων και των διακρίσεων μεταξύ των δύο φύλων σε έναν οργανισμό ή μια κοινωνία.

viii. Απόσταση ισχύος (Power distance)

Εκφράζει τον βαθμό ανοχής των μελών μιας κοινωνίας για την ανισοκατανομή της ισχύος και της εξουσίας.

ix. Αποφυγή αβεβαιότητας (Uncertainty avoidance)

Ορίζεται ως η έκταση στην οποία τα μέλη ενός οργανισμού ή κοινωνίας αντιμάχονται την αβεβαιότητα, μένοντας πιστά σε κοινωνικές νόρμες, έθιμα, ήθη και γραφειοκρατικές πρακτικές.

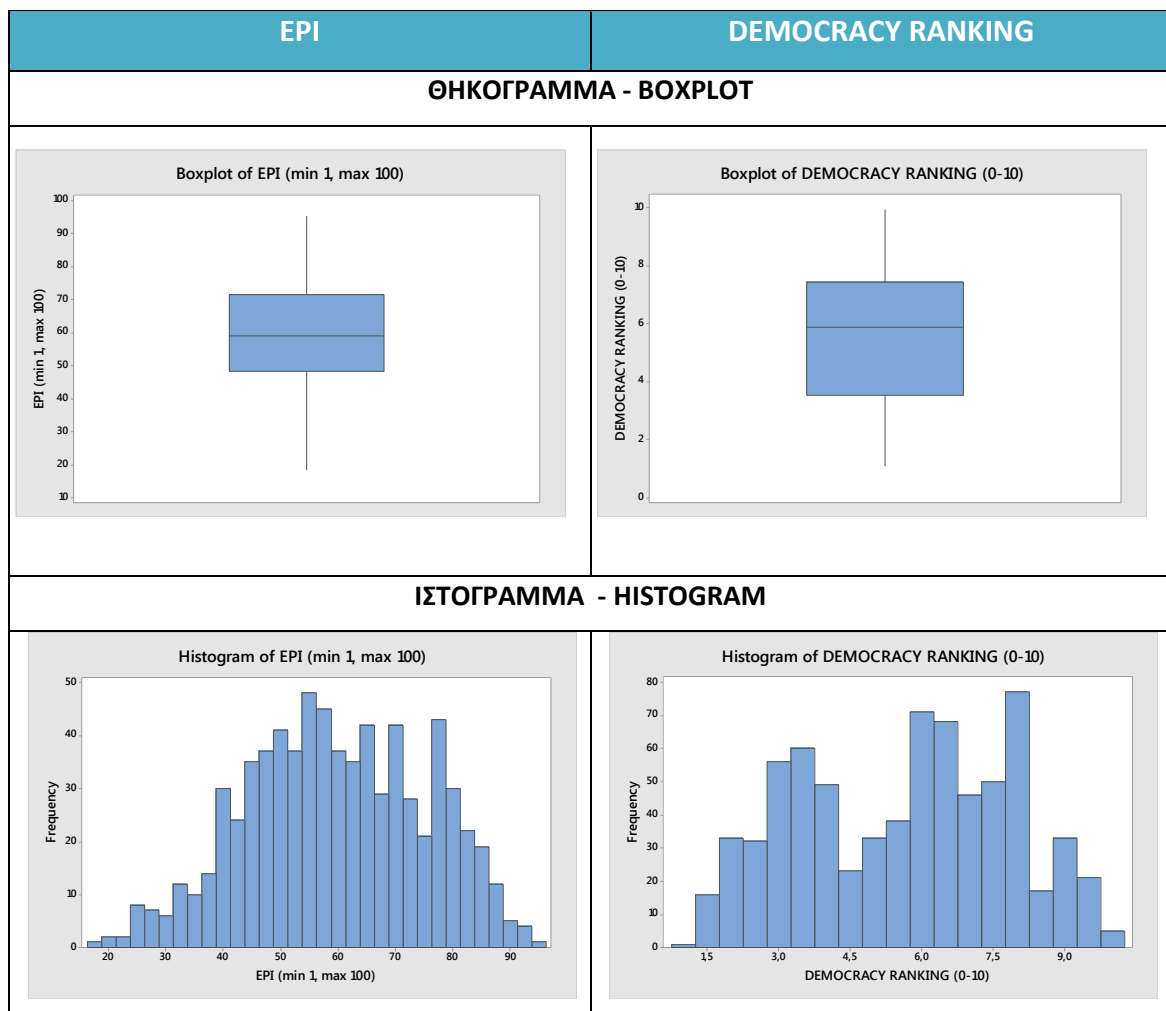
Σχηματικά, οι εννέα (9) παράγοντες του GLOBE έχουν ως εξής:

Εικόνα 7-0-7: τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά GLOBE

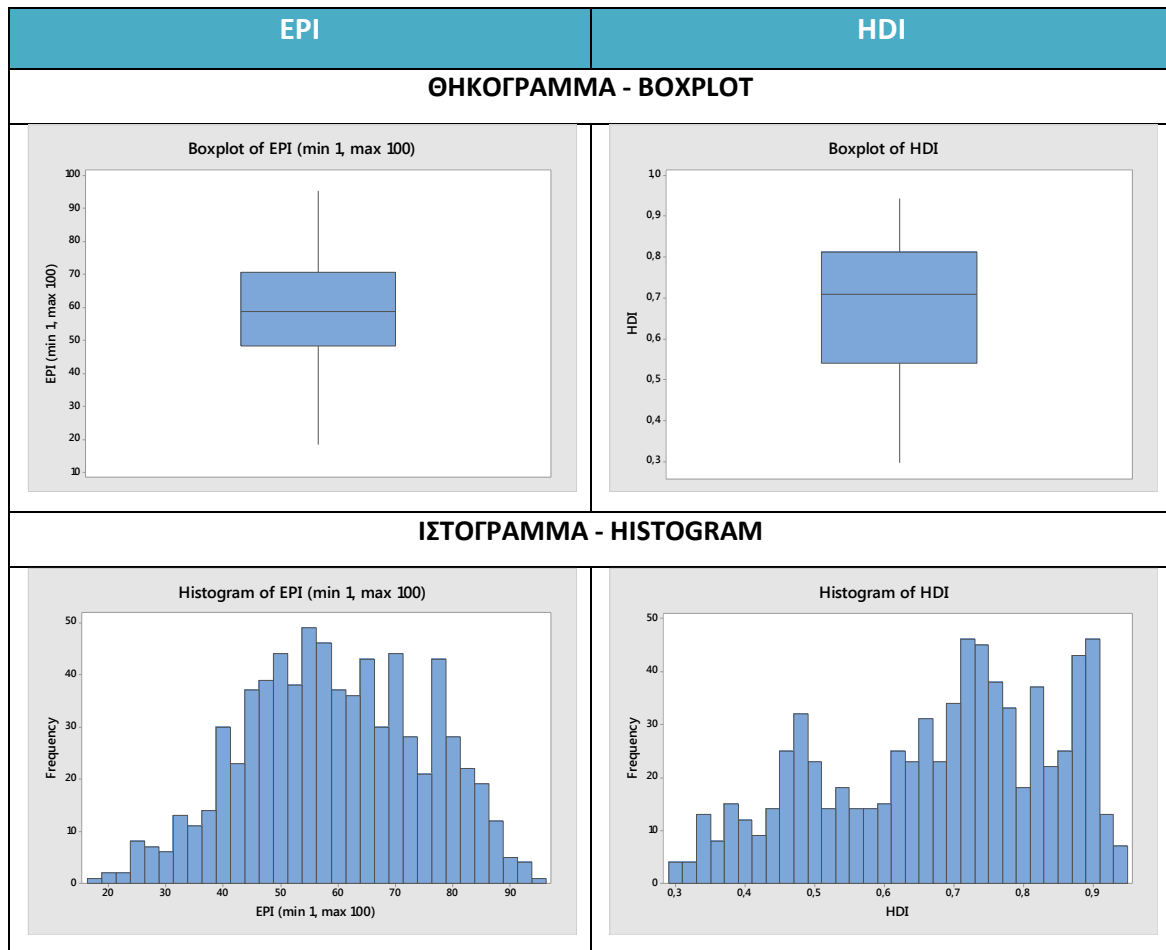
7.2 Επιπλέον Έλεγχος για την Κανονικότητα των Δεδομένων για την Ενότητα 4: Αποτελέσματα

Επιπλέον του Anderson – Darling test, χρησιμοποιήθηκαν τα εργαλεία θηκόγραμμα (boxplot) και ιστόγραμμα (histogram) της περιγραφικής στατιστικής, για την διερευνητική ανάλυση των δεδομένων, προκειμένου να δοθεί περιγραφικά η σύνοψη των δεδομένων, και συγκεκριμένα η διάμεσος, τα άνω και κάτω τεταρτημόρια, το μέγιστο και το ελάχιστο.

Πίνακας 7-0-2: BOXPLOTS – HISTOGRAMS EPI - DEMOCRACY RANKING TOTAL

Από τα θηκογράμματα, διαπιστώνεται πως τα δεδομένα δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή, αφού η διάμεσος αποκλίνει σημαντικά προς το πρώτο τεταρτημόριο στην περίπτωση των δεικτών δημοκρατίας και ελαφρά προς το τρίτο στην περίπτωση του EPI, ενώ και στις δύο περιπτώσεις το εύρος τιμών στα δύο ακραία τεταρτημόρια διαφέρει σημαντικά. Επίσης, κανένα από τα δύο ιστογράμματα δεν έχει την μορφή της καμπάνας, η οποία θα παρέπεμπε στην κανονική κατανομή.

Πίνακας 7-0-0-3: EPI - HDI TOTAL

Από τα θηκογράμματα, διαπιστώνεται πως τα δεδομένα δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή, αφού η διάμεσος αποκλίνει σημαντικά προς το πρώτο τεταρτημόριο στην περίπτωση των δεικτών ανθρώπινης ανάπτυξης και ελαφρά προς το τρίτο στην περίπτωση του EPI, ενώ και στις δύο περιπτώσεις το εύρος τιμών στα δύο ακραία τεταρτημόρια διαφέρει σημαντικά, ιδιαίτερα στην περίπτωση των δεικτών ανθρώπινης ανάπτυξης. Επίσης, κανένα από τα δύο ιστογράμματα δεν ακολουθεί την μορφή της καμπάνας, η οποία θα παρέπεμπε στην κανονική κατανομή.

Επαληθεύεται, λοιπόν, τόσο με το Anderson-Darling test όσο και με τα διαγράμματα, πως τα δεδομένα δεν ακολουθούν κανονική κατανομή και ορθώς επιλέξαμε μη παραμετρική στατιστική για την ανάλυση των δεδομένων.

7.3 πίνακες excel

Για τις ανάγκες της εργασίας, συγκεντρώθηκαν τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα σε παγκόσμιο επίπεδο, για τα έτη 2006, 2008, 2010, 2012 και 2014. Οι πίνακες excel που ακολουθούν, περιλαμβάνουν τα αξιοποιήσιμα και μη αξιοποιήσιμα εμπειρικά δεδομένα, όπως αυτά αναλύθηκαν στην ενότητα 4 και στο παράρτημα 6.1, αντίστοιχα.

**Τα αρχεία excel είναι διαθέσιμη στο συνοδευτικό CD, στο αρχείο με τον τίτλο
“ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι”.**

7.4 βάση δεδομένων στην ms access

Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν στους πίνακες excel, καταχωρήθηκαν σε βάση δεδομένων στο πρόγραμμα ms access που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της συγκεκριμένης εργασίας, ώστε σε πιθανή μελλοντική τους χρήση να γίνει αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η οργάνωση των δεδομένων διαμέσου μίας σχεσιακής βάσης δεδομένων:

- Δομημένη οργάνωση των δεδομένων.
- Διευκόλυση στην διαχείριση των δεδομένων, ιδιαίτερα κατά την εισαγωγή, διαγραφή, αναζήτηση και ταξινόμηση των δεδομένων.
- Εύκολη απεικόνιση και διαχείριση των δεδομένων σε εξωτερικές πηγές, όπως Web Εφαρμογές και Desktop Εφαρμογές (π.χ. δημιουργία φορμών στην MS Access για καλύτερη απεικόνιση και διαχείριση των δεδομένων).
- Δημιουργία γραφικών παραστάσεων είτε στο Web είτε στο Desktop (MS Access και άλλων εφαρμογών που έχουν δυνατότητα απεικόνισης και διασύνδεσης με βάσεις δεδομένων, όπως είναι η MS Access).
- Εύκολη συλλογή στατιστικών στοιχείων από την βάση δεδομένων διαμέσου Structured Query Language (SQL) -που ήδη υποστηρίζει η MS Access- και παρουσίασή τους σε διάφορες μορφές (πίνακες, γραφήματα).
- Οργάνωση των δεδομένων με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποφεύγονται οι διπλοεγγραφές και η δημιουργία λανθασμένων στατιστικών στοιχείων από αυτά.
- Δυνατότητων πολύπλοκων αναζητήσεων και επεξεργασίας των δεδομένων.
- Δυνατότητα εξαγωγής και αποθήκευσης των δεδομένων, με παράλληλες δυνατότητες της επιλογής συγκεκριμένων στοιχείων (φιλτράρισμα) σε διαφορετικές πηγές.
- Παράλληλη χρήση των δεδομένων από τουλάχιστον δύο (2) εξωτερικές εφαρμογές.

**Η βάση δεδομένων είναι διαθέσιμη στο συνοδευτικό CD, στο αρχείο με τον τίτλο
“ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II”.**

INDEX

A

Achterberg, 21
 Aguilera-Klink and Sanchez-Garcia,
 23, 25
 Anderson, 75, 76

B

Barrett and Graddy, 21
 Bernauer and Koubi, 20,24
 Boix et al., 25
 Buitenzorgy and Mol, 25

C

Cobb and Elder, 77
 Collier, 23
 Corder and Foreman, 49

D

Dahl, 17
 Damania, 23
 Dasgupta and Maler, 19
 Davis, 45
 Deacon, 21
 Democracy index, 32
 Democracy Reporting International,
 17, 20
 Dryzek, 22

E

Edelman, 76
 Ehrlich, 22

F

Farzin and Bond, 19, 24
 Fredriksson and Millimet, 23
 Fredriksson et al., 24

G

Gallagher and Thacker, 13
 Gerken, 29, 30
 Gledisch and Sverdrup, 20, 21, 22
 Grafton and Knowles, 24

H

Hall, E.T. and Hall, M.R., 35
 Harbaugh, Levinson and Wilson, 24
 Hardin, 22
 Heilbroner, 22
 Heilbroner, 22
 Hofstede, 93
 House, 94

J

Jagers, 21
 Jones, 76

K

Keefer, 23
 Kotov and Nikitina, 20

L

Lafferty and Meadowcroft, 21
 Lewis, 37
 Li and Reuveny, 20, 24
 Lopez and Mitra, 23

M

Magnani, 19
 McCloskey, 20
 McGuire and Olson, 21
 Midlarski, 22
 Midlarsky, 24
 Mill, 17
 Muller and Surel, 75, 77

N

Neumayer, 24

P

Paehlke, 22
 Payne, 20
 Pellegrini and Gerlagh, 23, 24
 Povitkina, Jagers et al., 25

R

Rhodes and Marsh, 79
 Roberts and Parks, 25
 Rothstein, 25

S

Sabatier and Jeking-Smith, 76
 Schultz and Crockett, 20
 Scruggs, 25
 Sen, 21
 Siegel & Castellan, 44
 Sjustedt and Jagers, 24
 Spilker, 25

T

Torras and Boyce,24

U

UNDP, 33
 UNEP Compendium, 16

W

Walker, 23
 Wan-Hai You et al., 25
 Ward, 24
 Weiss and Jacobsen, 20
 Wurster, 24

Y

Yandle et al., 12

- A**
Anderson Darling normality test, 47
Anderson Darling test, 44
- E**
Economist Intelligence Unit (EIU), 30
- F**
Freedom House, 92
- H**
high context culture, 35
- I**
Individualism - IDV - Ατομικισμός, 93
international development association, 91
- L**
linear active, 37
LMR Model: κύρια χαρακτηριστικά, 38
Long-Term Orientation - LTO - Βραχυπρόθεσμο εναντίον μακροπρόθεσμου προσανατολισμού, 94
low context culture, 35
- M**
Masculinity - MAS - Ανδροπρέπεια, 93
multi active, 37
- P**
Power Distance - PDI - Απόσταση ισχύος, 93
- R**
reactive, 37
- S**
stagist approach, 77
- T**
The World Factbook, 90
- U**
Uncertainty Avoidance - UAI - Αποφυγή αβεβαιότητας, 93
-
- A**
απολυταρχικό πολίτευμα (authoritarian regime), 32
ατελής δημοκρατία (flawed democracy), 31
- Γ**
γεωγραφική θέση, 62
Γραφείο του Έπατου Αρμοστή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 16
- Δ**
δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης, 33
δείκτης περιβαλλοντικών επιδόσεων (EPI), 28
δημοκρατία, 13, 18
Δημόσια Πολιτική, 75
- Ε**
έλεγχος Spearman's Rho, 44
Ελλάδα, 75
επίπεδα δημοκρατίας, 31
επίπεδο ελευθερίας τύπου, 92
- Η**
η εξίσωση Spearman Rho, 45
Ημερήσια Διάταξη, 76
- K**
κατηγορίες ανθρώπινης ανάπτυξης (HDI), 34
- M**
μελέτη GLOBE, 94
- O**
ο δείκτης διάστασης HDI, 33
οι πέντε διαστάσεις του Hofstede, 94
- Π**
παράγοντες του GLOBE, 96
περιβάλλον, 18
περιβαλλοντική καμπύλη Kuznets, 12
Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, 16
πίνακας εμπειρικών δεδομένων, 42
πλήρης δημοκρατία (full democracy), 31
Πολιτική, 75
πολιτισμική διαστρωμάτωση, 37
ποσοτική μη πειραματική συσχέτιση, 44
πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης, 91
- P**
ρυθμός ανάπτυξης ΑΕΠ, 90
- Σ**
σύγκριση high context και low context cultures, 36
- Υ**
υβριδικό καθεστώς (hybrid regime), 32

Τα τελευταία χρόνια δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην καταγραφή και ερμηνεία των περιβαλλοντικών επιδόσεων των Κρατών.

Αρχικά, η σχετική βιβλιογραφία καταγράφει έναν πρώιμο ενθουσιασμό αναφορικά με τις ερμηνείες που επιδέχεται η σχέση περιβαλλοντικής ποιότητας και οικονομικής μεγέθυνσης.

Στην συνέχεια, οι απόπειρες καταγραφής των προσδιοριστικών παραγόντων διευρύνονται σημαντικά και έτσι εμφανίζονται μια σειρά μελετών, οι οποίες εξετάζουν την συνεισφορά των ανισοτήτων, της διαφθοράς, της ποιότητα του πολιτεύματος κ.α.

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί να συνοψίσει συστηματικά τις κυριότερες θεωρήσεις και ερμηνείες αναφορικά με τις σχέσεις αιτιότητας μεταξύ περιβαλλοντικών επιδόσεων και ποιότητας του πολιτεύματος

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr